

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

15 OCAK 1965

Sayı: 259

100 Kuruş

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BIBER
Koleksiyon

onbeş günlük tarafsız
siyaset
iktisat
fikir ve kültür dergisi

SOVYET
HEYETİ

ÇÜRÜTME
POLİTİKASI

Tasarruf Bonoları

Milletin Kaderi

Eyüp Han

Bir İstifa

Amerika - Rusya

İktisadî Faaliyetler

Sermaye Birikimi

Ereğli Demir Çelik

İlk Öğretim

Kremlinde Genç Türkler

B a s ı n ı m ı z d a O n b e ş G ü n

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

Basınımız, geçen onbeş günde birkaç konu üzerinde ısrarla durmuş ve bu konularda geniş haber ve yorumlar vermiştir. Bilhassa muhalif basın, ihracatın devletleştirilmesi teklifi ile yeni Seçim Kanunu tasarısındaki «Milli Bakiyeler» meselesini tek taraflı olarak yorumlamışlar ve Hükûmete çatmışlardır.

Biz bu sayıda, bütün basın organlarının, Türk - Sovyet ilişkileri ile Rus parlamento heyetinin memleketimize yaptığı ziyaret ve Heyet Başkanının TBMM de yaptığı konuşma üzerindeki yorumları aktaracağız:

O Ocak tarihli MİLLİYET'in «Durum» sütununda, Erkin'in Moskova gezisi ile başlayan Türk - Sovyet temaslarının, bir gelişme sağlayamayacağı endişelerinin dağılmağa başladığı ve bunun sebepleri ele alınarak şu neticeye varılıyor: «Sovyet Parlamento heyeti ve onu takiben ziyareti beklenen Dışişleri Bakanı Gromiko ile yapılacak temaslara, bu arada Sovyet Rusya'nın Kıbrıs konusunda güdeceği politika, 1965 yılında Türk - Sovyet münasebetlerinin yeni bir döneme geçip geçemeyeceğini tâyi nedecektir.» Aynı gazetede Metin Toker, «Rusyanın 4 numaralı adamı Podgorny, Türkiye'nin gerçeklerini anlayacak ehliyet ve Moskova'ya anlatacak kudrettedir. Onun için Rus Parlamento heyeti Türkiye'deki ikameti ve temaslara sırasında bizlere daha da doğru bir teşhis koymak imkânını bulacaktır. İtinayla yürütülen yeni münasebetlerde Rusların gerçekçiliği, havanın ısınmasına geniş ölçüde yardım etmiştir.» demektedir.

6 Ocak tarihli MİLLİYET'in «Durum» Sütununda, Adalet Partisinin, «Türk - Sovyet Münasebetlerine dostane bir yön vermek üzere girişilen teşebbüsleri» tasvip etmeği, bu ziyareti basit bir ziyaret olarak kabul ettiği belirtilerek, «Hiç şüphesiz Türkiye'nin Sovyetlerle münasebetlerini ihtiyatlı ve kayıtlı bir şekilde düzenlemesini gerektiren çeşitli sebepler vardır. Ama böyle bir gelişmeyi, ihtiyat ve kayıtların da dışına çıkararak kökünden reddetmek için çok daha ciddi sebepler bulunmak gerekir. Eğer Adalet Partisi bu nitelikte bilgilere sahipse kamu oyuna duyurmalıdır.» deniliyor.

7 Ocak tarihli KİM dergisinde «Esef Verici Bir Zihniyet» adı ile Sovyet Parlamento Heyeti Başkanını T.B.M.M. nde konuşturmamaya çalışmanın Türk misafirperverliği ile bağdaşmadığı ifade edilerek, «Türk parlamentosunda yapılan bu konuşmaya sansür uygulamak isteyenler, böylece, yarın bu ülkede çoğunluk ve söz sahibi oldukları takdirde, gerekirse Anayasa'yı dahi örselemekten hatta çöğnemekten çekinmeyeceklerini ortaya koymuşlardır... Türk - Sovyet ilişkileri, iki ülkenin yararına ve elbette Dünya barışının gerektirdiği yönde gelişecektir. Bu gelişme, hiçbir sistemin zararına ve yararına olmayacaktır.» denilmektedir. Aynı dergide Özcan Ergüder ise, Rus-Türk münasebetlerini geliştirme arzusunun yalnız Kıbrıs meselesinden doğmadığını, Kıbrıs'ın bir vesile olduğunu ifade ederek «Türkiye'nin asıl gayesi, nükleer çağın gerçekleri içinde, dünyada kendine seçtiği yeri kuvvetlendirmenin icaplarını yerine getirmektir. Bir başka deyişle, Türkiye kendine esasen bir yer seçmiş bulunmaktadır; şimdi yapmakta olduğu iş, bu yeri sağlamlaştırmanın icabı olan şartları sağlamaya çalışmaktır.» diye yazmaktadır.

VATAN'da Dr. Mehmet Reşat «Dünyanın en güçlü iki dev ülkesinden birisinin geniş bir sınırlar çizgisi ile komşusu olan diğer bir ülkenin, bu komşuluğu en iyi ölçüler ve anlayış içine oturtması kadar normal bir şey olmayacağına göre, birkaç manyak müstesna, Türk kamu oyu bu gelişmeyi biraz merakla karışık olmakla beraber, olumlu şekilde karşılamıştır.» denildikten sonra bu bu ziyaretin getireceği faydalar sayılmakta ve «Bu kesin gerçeklere rağmen, T.B.M.M. nde geçen olaylardan dolayı bu çirkin davranışın kahramanlarını böyle hareketlere iten zihniyeti anlamak imkânsızlaşmaktadır.» diyerek, Rus heyeti başkanının Meclis kürsüsünden konuşmasının bir gelenek

icabı olduğunu, hattâ daha evvel Alman Devlet Başkanının da aynı kürsüden bir konuşma yaptığını ifade etmektedir.

DÜNYA gazetesinde Hayri Alpar, Sovyet heyetinin ziyareti ve Heyet Başkanının Meclis'teki konuşmasına temasa, «Parlâmentoda yaratılan ve bizi milletçe dünyaya mahcup eden hava, ne Türk Milletinin konukseverliğine, ne Devletler Hukuku kurallarına, ne de parlâmento geleneklerine uyar» demekte ve Tevetoğlu ile Köksal'ın davranışlarını yermektedir.

8 Ocak tarihli TERCÜMAN'ın «Hayret edilecek bir tepki» adlı başyazısında, Sovyet Heyeti Başkanına Mecliste konuşma hakkı verildikten sonra kendisinden komünist propagandası yapmaktan başka bir şey yapamayacağı, bir İngiliz veya Amerikalıya da aynı hak verilmiş olsa onların da kendi memleketlerindeki usul ve tatbikatı ister istemez methedecekleri ifade edilerek, «Sovyet Başkanının müdafaa ettiği ve övdüğünün» kanunlarımızın göre yasak olduğu, buna göre de «O halde niçin bu zâta Millet Meclisi kürsüsünden nutuk söylemek imkânı hazırlandı ve verildi? O imkân bağışlandıktan sonra, onun neticelerine katlanmak ve artık bu hususta fazla duyar olmamak mantıklı olur. Kişi, kararının âkabetini evvelden düşünmek gerek.» denilmektedir.

YENİ İSTANBUL'da imzasız bir yazıda sıkıntılı bir hafta geçirdiğimizden, Rus heyetinin memleketimize gelmesine yakın zamanlarda bazı konuların istismar edildiğinden bahsedilerek, «İşte bu hava içerisinde Rus heyeti gelmiş, Heyet Başkanı misafirperverlik hudutlarını aşarak Meclis kürsüsünden propaganda yapmaya cür'et etmiştir. Bu hâdise gözlerimizi dört açmamız için yeter de artar bile.» deniliyor.

MİLLİYET'in «Durum» sütununda Türk - Sovyet yaklaşmasının ilk bazı belirtilerinin ortaya çıktığı belirtilerek «Bütün bu müsbet gelişmeler karşısında duyulan kuşuklar Sovyetlerin bazı taleplerde bulunacağı, kendi rejimini Türkiye'ye empoze etmeye kalkacağı veya Türkiye'nin NATO'dan ayrılmasını isteyeceği noktasında toplanmaktadır.» denilmekte ve bunlara dair ne Moskova Hükümetince bir talepte bulunulduğu, hattâ böyle bir eğilim gösterildiği ifade edilmekte, Türk Hükümetinin de buna imkân vermeyeceğini Moskova'nın sezdiği belirtilmektedir.

AKİS dergisinde imzasız bir yazıda, A.P. nin Dış Politika görüşünün olmadığı, son Rusya ile olan münasebetlerimiz dolayısıyla «bu temaslardan lehimize birşey çıkmıyacağı», «hattâ «Türkiyeyi komünizmin kucağına düşüreceği» görüşünü yaymalarıyla belli olduğu ifade edilmekte ve «A.P. nin Dış Politika anlayışı nedir? İktidarın dış politikasında neyi tenkit etmekte, neyi değiştirmeyi düşünmekte, neyi devam ettirme kararındadır?» denilmektedir.

ADALET gazetesinin başyazısında, şimdiye kadarki Türk-Rus dostluğundan bahsedilmekte ve Rusya'nın yalnız bir defa bize yardım ettiği ile bizim Rusya ile bir yakınlaşma kurmamızın imkânsızlığının sebepleri incelenmekte, bu dostluk kurma çabalarına rağmen Türk Milletinin hislerinde herhangi bir değişme olmayacağı kanaati belirtilerek, «Biz Türkler konuk-sever bir milletiz. Evimize kim gelirse gelsin onu efendice ağırırız, nezaketle karşılarız.» denildikten sonra «Atatürk'ün kürsüsüne çıkıp Atatürk'ün ideallerine sırt çeviren Komünist Cenneti (!) nin propagandasını yapanları da yaptırımları da hiçbir zaman affetmeyiz.» denilmektedir. Fatih Fuat ise aynı konuda, Rusya'nın bu dostluk için bazı isteklerde bulunacağını ve buna cür'et dahi ettiğinin, bunda da Hariciyemizin tâvizinin söz konusu olacağını tahmin ettiğini aksi halde Rusların böyle cür'etkâr olamayacaklarını ifade ederek, «Yakın gelecekte Rusya ile münasebetlerimizin gelişmesinin, NATO'dan çekilmeme-

PODGORNY HEYETİ

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR
ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASET İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA

Basınıımızda Onbeş Gün

Başyazı

Podgorny Heyeti

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

Çürütme politikası

Hükümet ve Ereğli Demir Çelik İşletmesi

Ağırnaslı'nın istifası

Eyüp Han tekrar seçildi

Yine Tasarruf bonoları

Ne olursa millet çeker

Birleşik Amerika - Sovyet Rusya

İNCELEMELER:

İktisadi Faaliyetlerin Plânlanması ve Devlet **Sait DİLİK**

Sermaye Birikimine Halkın Katılması **Sami OKAY**

NE DİYORLAR?

Kremlin'de Genç Türkler

Edward CHANKSHAW

Nikolai Podgorny'nin Parlâmentodaki Nutku

KÜLTÜR VE SANAT

Ve Orta Çağ Ülkesinde İlk Öğretim..

Bülent HABORA

Bibliyografya

Derleyen : S. N. ÜZERDİM

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilere, yeni bir yön verilmesi; adetâ donmuş, katılmış olan bu ilişkileri ölü noktadan çıkarma arzusu, uzun bir süredir taraflarca çeşitli biçimlerde, ihtiyatlı bir araştırma ve yoklama çerçevesinde ifade edilmiştir. 1963 yılında, bir Türk Parlâmento Heyetinin Sovyetler Birliğini ziyareti, bu karşılıklı ihtiyatlı yoklamanın ilk resmî belirtisiydi. Türk Parlâmento Heyetinin bu ziyaretinden sonra, iki devlet arasındaki yakınlaşmanın daha sıcak bir mahiyette gelişeceği beklenirken, Kıbrıs meselesinde Sovyetler Birliği'nin açık olmaması, bu gelişmede bir süre için yavaşlamaya, durgunlaşmaya sebep olmuştur. Fakat Kıbrıs konusundaki Sovyet görüşünün, Türk tezine yakınlığının anlaşılması, Türk Dışişleri Bakanının Moskova ziyaretine zemin hazırlamış ve bu ziyaret Sovyet görüşünün açıklıkla ortaya konmasını sağlamıştır. Böylece sislerin dağılmasından sonra, başlamış olan karşılıklı yaklaşma yeniden gelişmiş ve bu gelişmenin sonucu olarak, zarurî bir gecikmeye maruz kalan Sovyetler Birliği Parlâmento Heyetinin iadeyi ziyareti gerçekleştirilmiştir. Sovyetler Birliği Yüksek Şûrası Başkanlık Divanı Üyesi Nikolai Podgorni başkanlığındaki heyetin, memleketimizi ziyareti, taraflarca arzu edilen iyi komşuluk ve dostluk münasebetlerinin gelişmesinde faydalı olacağı ümit edilmektedir. Gerçekte Podgorni'nin Sovyetler Birliği'nde bir bakıma ikinci adam olduğu gözönünde tutulursa, münasebetlerin gelişmesine Sovyetler Birliği'nin de bizim gibi özel bir önem verdiğini kabul etmek gerekir. Ne var ki, tarafların hedefleri açık ve kesin bir biçimde tesbit edilir ve bilinirse, münasebetlerin dalgalanmadan sağlam bir zemin üzerinde gelişmesi sağlanmış olur. Sovyetler Birliği Parlâmento Heyeti Başkanı Nikolai Podgorni'nin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşma, iki memleket arasındaki münasebetlere yeni bir yön verme arzusunda, Sovyetler Birliğince gerçekleştirilmek istenen hedeflerin ne olduğuna aydınlık getirmektedir. Bu hedeflerin, uya-

nık ve yakın başka bir ifade ile birinci ve ikinci hedefler olarak kademlendirildiği anlaşılmaktadır.

İlk hedef; Türkiye'nin Batı Bloku içinde yer alması kabul edilmekle beraber, "İran gibi topraklarında roket üslerinin bulunmamasıdır." Bu konuda özellikle İran'ın zikredilmesi şayanı dikkattir. Kastedilmek istenen, Türkiye'de NATO füze üslerinin bulunmaması olmasa gerek. Çünkü, NATO üyesi Yunanistan da topraklarında, orta menzilli NATO füze üsleri kurulmasına müsaade etmemiştir. NATO dışından bir ülkenin, İran'ın özellikle zikredilmesi, Sovyetler Birliğiyle ortak sınırı olan İran biçimi, Türkiye'de de genellikle NATO veya hut başka üslerin bulunmamasını ifade etmek maksadı olsa gerek. Bu üsler hava ve deniz üslerini kapsayacaktır. Çünkü bilindiği gibi orta menzilli füze üsleri, Küba buhranından sonra, sessiz sedasız, füzelerden temizlenmiştir.

İkinci hedef; Afganistan biçimi bir tarafsızlığa Türkiye'yi iknadır. Ancak Sovyet politikasında sezilen bu uzak ve yakın hedeflerin gerçekleştirilmesinde, hiç bir açık talepte bulunma, zorlama yollarına sapma niyetinin belirtisinin dahi bulunmama çağının üstünde titizlikle durulduğu görülmektedir. Bilâkis bu hedeflere, genel bir Doğu - Batı yaklaşması, kutuplaşmaların çözülmesi, çok taraflı dış politika merkezlerinin geliştirilmesi, bu suretle NATO ve Varşova paktlarının çözülmesini sağlamakla ulaşılmak istenmektedir. Bu sebeple Türkiye'nin NATO'dan çekilmesinin talep edilmediğini özellikle ifadeye itina edilmektedir. Bunun içindir ki, Türkiye'de bulunan NATO üslerinin kaldırılması veya Türkiye'nin topraklarında NATO'ya üs vermemesi hususunda bir anlaşma yapma teklifinde, Sovyet heyetinin bulunmayacağı şüphesizdir. Çünkü, Sovyetler Birliği de bilir ki, böyle bir anlaşma, bir NATO üyesinin tek başına Sovyetler ile askerî bir anlaşma yapmaktan başka bir anlam taşımaz ki bu da mümkün değildir. Esasen Türkiye'de bulunan NATO üsleri, genel bir Doğu - Batı kutuplaşmasının

sonucu, iki blok arasındaki kuvvet muvazenesini sağlama amacından doğmuş, tamamen savunma gayesine matuftur. Fakat, elbette ki Türkiye topraklarında bulunan bu üslerden, Sovyetler Birliğini tahrik edecek her hangi bir olayın meydana gelmesini önlemede kendine düşeni yapmalıdır. Genel bir Doğu - Batı yakınlaşmasını kolaylaştırmak için kudreti içindeki her şeyi yapacaktır. Esasen bugün Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği idarecileri, iki bloka dahil memleketlerin münasebetlerini geliştirmelerini teşvik etmekte ve cesaret vermektedirler. Kendileri de gerek aralarında, gerekse bloklara dahil memleketlerle ilişkilerini geliştirmektedirler. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı, Sovyetler Birliği idarecilerini Amerika'ya davet etmiş, iki memleket arasında televizyon filimleri değiştirilmesini teklif etmiştir. Ayrıca, Amerika Romanya'ya beş yıllık kredi teklif etmiştir. Washington'daki son havayı belirten haberlere göre, Amerika Birleşik Devletleri Sovyetler Birliğiyle ticarî münasebetlerini geliştirmek istemekte ve bu gelişmeyi önleyen bazı barikatları da bertaraf etmeye arzulu görünmektedir. Bu meyanda, en ziyade müsadeye mazhar millet şartını, bazı Doğu Avrupa memleketlerine de teşmil etmek istemektedir. Bütün bu gelişmeler açısından bakılınca, Türk - Sovyet ilişkilerin gelişmesinde, bu ilişkilere yeni bir yön verilmesi normaldir. Özellikle ilişkileri ölü noktaya getiren sebep, Sovyetler Birliği tarafından bertaraf edilmiş bulunmaktadır. Podgorni'nin; Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşmada, iki memleket arasındaki ilişkilerin bozulmasında, Sovyetler Birliği idarecilerinin yaptığı hatalı beyanların sebep olduğu ifadelerinin açıklıkla yer alması, Sovyet yetkililerinin, Türk milletine temsilcileri vasıtasıyla bir çeşit tarziye vermeleridir. Bu durum karşısında, geçmişin üstünde biz de durmak niyetinde değiliz, bunun unutulması, geçmişin hatalarına mal edilmesi gerektiğine, Sovyetler Birliği idarecileri gibi inanmaktayız. Podgorni'nin konuşmasının propaganda maksadını taşımadığını kabul etmek gerekir. Bunu anlamamak, gerçekten hiç bir entellektüel yapıya sahip olmamağa delâlet eder. Ayrıca, Kıbrıs konusundaki Sovyetler Birliğinin görüşünün, bu meselenin Birleşmiş Mil-

letlerde görüşüleceğinin arifesinde Türk Parlamentosunda tekrar edilmesinin, tarafsız ülkeler üzerindeki etkisi düşünülürse, nutkun önemi anlaşılır. Konuşmada, farklı siyasî, sosyal ve ekonomik sistemlere sahip memleketlerin, "sulh içinde, bir arada" yaşamaları, dış politikalarında benimsediklerini tekrar dünya kamu oyuna, buradan duyurmaları, Khrushchev'den sonra bu konuda dünyada beliren endişe ve şüphelerin giderilmesi bakımından önemi büyüktür.

Podgorni'nin, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki konuşmasına karşı olanların davranışını tasvip etmeğe imkân yoktur. Bunu dış münasebetlerdeki nezaketle bağdaşması mümkün olmadığı gibi, geleneksel Türk konuk severliğinde de hiç yeri yoktur. Bu davranış sahiplerinin ne kadar küçük bir azınlık olduklarını, oylamada Sovyetler Birliği Heyetinin bizzat görmesi üzüntüleri hafifletmiştir. Bu gibi davranışları, Sovyetler Birliği idarecileri, Batıda sık sık şahit olmuşlardır. Bu da demokrasi-deki özgürlüklerin bir çeşit cilvesidir. Ne var ki biz hissî bir topluluğuz. Ancak, devlet idaresinde, hele bu ida-

renin dış politika dalında duygunun yeri hiç olmamak gerekir. Bu garip tezahürler, bir prensibin toplum kişileri ve politikacılarımız tarafından pek bilinmediği için, bu gibi hallerle karşılaşmaktayız. Reaksiyonlarımız ölçsüz ve hayal kırıklığı halinde şekillenerek patetik bir görünüş kazanıyor. Lord Palmerston tarafından 1848 de, bir dış politika prensibi olarak formüle edilen gerçeği benimsememiz gerekir. Lord Palmerston; "Şu ya da bu memleketin ebedî dost ya da ebedî düşman olarak, kabul edileceğini düşünmek dar bir politikadır. Ebedî olan menfaatlerimizdir. Bizim vazifemiz bu ebedî menfaatlere takip etmek kollamaktır." Her hükümetin, her sorumlunun, her toplum kişinin dış politikada vazifesi budur. Türk - Sovyet ilişkilerine yeni bir yön vermek, Türkiye'nin menfaatlerinin sonucudur. Ne var ki bu politika bir hükümet politikası olmadan çıkarılıp, bütün partilere mal edilerek, millî bir politika haline getirilmelidir. Hükümet bu konuda hatalıdır. Henüz, ihtiyatlı bir arama ve yoklama safhasında olsa da, hiç olmazsa parti başkanlarına bilgi verilmeliydi, verilmelidir.

Onbeş Günün Notları

Çürütme Politikası

Adalet Partisinin Genel Başkanı hakkında açılan kampanya, siyasî hayatımızda görülebilen tipik yıpratma ve çürütme politikasına, yeni bir unsurun katılmasıyla yürütülmek istenmiştir. Bu yeni unsur, yabancılarla satılma temasıdır. Siyasî hayata girenlerin, zaman zaman haksız hücumlarla karşılaşmaları, bir çeşit onlar için kader olmuştur. Ne var ki, bir parti başkanına karşı yürütülen kampanya, lekeleme, yıpratma ve çürütme taktiği, bu toplumda alışa gelmediğimiz bir mahiyettedir. Bunun herkesin vatandaşlık duygusunu incittiğini söylemek gerekir. Bir parti ki, iktidar namzetlerindedir, kazanırsa Genel Başkan Türkiye'nin en itibarlı, kudretli ve sorumlu mevkiine gelecek. Satıldığı ülke, ona bundan daha şerefli, hayal edilecek ne verebilir? Eğer, bir parti başkanı satılık ise, bu ülkede satılık olmayan hiç bir şey yoktur, bizzat memleketin pazara çıkarıldığını kabul etmek lâzım.

Bugüne değin kendi aramızda, ilerici ve

gerici olarak bütündük. Bu nihayet, bir iç unsurdur. Fakat, belirli bir gurup, öyle anlaşılıyor ki, toplumu, bir parti başkanına karşı yürüttükleri çürütme kampanyası ile, Amerikan taraftarlığı ve aleyhtarlığı şeklinde bölmek istemektedirler. ilerici, gerici ayırımının yerine, Amerikan taraftarlığı ve aleyhtarlığını geçirmek istemektedirler. Bu tehlikeli ve incitici durumu, Cumhuriyet gazetesi sahibi de tasvip etmeyerek, nihayet durum almak zorunluğunu duymuş, yazdığı başyazı ile bu yola girenleri kınamıştır. Bizim tartışmalarımızın dozu ne olursa olsun, unutmamız gereken husus, Türklerin vatanperverliği konusudur. Bu alanda, hiçbir Türk vatandaşı, dizerini bu duygunun hafifliği ile suçlamasını hoş göremeyiz.

Kaldı ki bu parti başkanına karşı, yabancı bir şirketin, Başkan seçilinceye kadar müşaviri olduğunu, suçlamalarına delil olarak gösterenler, bugün aynı şirketin bir diğer müşavirinin, hükümet üyesi olarak otur-

duğunu, unuttur gözüküyorlar. Böylece iktidara da göz dağı vererek, ondan yana gözükp bir kampanyayı kendi inanışları açısından yürütüp, başarıya ulaştırmaya gayret edenler, daha ilk anda bir normal zeminden çıkmış oluyorlar. Normal temelden yoksun hiç bir mücadelenin de kütle üstünde etkisi, dolayısıyla başarı şansı olamaz.

Bu tartışmada karşı tarafın çürütme politikasını ne kadar tasvip etmiyorsak, A. P. Genel Başkanının da, bekleyip, memleketimize yabancı bir heyetin geldiği zamanda, aynen kendisine yöneltilen silahları, kullananlara çevirmesini aynı şekilde tasvip etmeğe imkân yoktur. Bu da usta bir Devlet Başkanı ile birlikteki resminin, kongrede dağıtılmasını, önleyememesini kongredeki mücadele şartlarına, kendisinin bundan haberdar olmamasına bağlamak mümkünse de, bugünkü hatasını aynı hoş görürlülikle karşılamak mümkün değildir.

Sonuç olarak şunu belirtmek istiyoruz. Politika ve fikir alanındaki tartışmalar, zaman zaman kırıcı olabiliyor, bu kaçınılmaz da olabilir. Fakat kasıtlı, rakiplerine, sevmediklerine, karşı bulunulan kimseye, sistemli bir çürütme kampanyası açmak, Türk politika ve fikir hayatını zehirlemektedir. Bu mücadeleye yabancı unsurlar katmak, memleketi bir de, şu ya da bu devlete taraftarlık, aleyhtarlık halinde bölmek, dışarıya karşı mütesanet olarak bilinen ve memleketi kuvvet ve itibar sağlayan bu hali zedelemektir. Memleketi yapılacak en büyük kötülüktür. Tarafları bu tutumlarında, Türk kamu oyununun takip etmesine, tasvip etmesine imkân yoktur.

Hükümet ve Ereğli Demir Çelik İşletmesi

Bir müddetten beri genel olarak sol eğilimli oldukları bilinen çevrelerde Amerikan ve Türk sermayesinin işbirliği ile kurulmuş ve kısa bir süre önce istihale geçmiş bulunan Ereğli Demir ve Çelik İşletmesi hakkında bazı iddialar ileri sürülmüş ve ortaya atılmıştır. Bu iddialar ilgililer tarafından cevaplandırılmış ve gerçek olmaktan ve iyi niyetten uzak oldukları söylenmiştir. Biz bu iddialar ve onlara verilen cevaplar üzerinde durmayacağız. Üzerinde, duracağımız husus, burada hükümetin tutumudur.

Bilindiği üzere Ereğli Demir Çelik İşletmesinin kurulmasının esasları eski Demokrat Parti zamanında kabul edilmiştir. 27 Mayıs devriminde evvelce yapılmış olan anlaşmalar, Milli Birlik Komitesi hükümetleri tarafından yeniden ele alınmış, her şey inceden inceye tetkik olunmuş ve Devlete de yüzde 50 civarında bir iştirak tanyan bu işletmenin memleketi ne derece faydalı olacağı hükümet içinde ve hükümetin kurduğu teknik komitelerde geniş müzakerelere konu teşkil ettikten sonra müsbet bir karara ulaşılmış, anlaşmalar imzalanmış ve Kurucu Meclis tarafından tasdik olunarak yürürlüğe konulmuştur. Herşeyden önce şunu tesbit etmekte tered-

düde mahal yoktur. Ereğli Demir Çelik İşletmesi memleketin sanayileşmesi bakımından zaruri idi. Memleket bakımından çok faydalı bir müessesesi kurulmuş bulunuyor. Bu müessesenin kurulmasında elde olunan dış yardımlar müsait şartlarla sağlanmıştı. Amerikan ikraz fonu teşkilâtı 115 milyon dolar gibi yüksek bir meblâğı istisnai olarak Ereğli Demir Çelik İşletmesine tahsis etmiştir. Devletin iştirakine rağmen işletmenin özel bir işletme statüsünü haiz bulunması esasta, yani işletmenin memleketi, memleket ekonomisine sağlayacağı fayda bakımından aleyhte bir değişiklik arzetmemektedir. Karma bir ekonomi içinde demir çelik sanayiinin ille de Devlet elinde olması zaruri değildir. İngiliz İşçi Partisi bile demir çelik sanayiini iktisadî değil hissi ve doktrinci açıdan ele alarak yeniden millileştirmek istemektedir. Binaenaleyh stratejik mahiyeti haiz olsa bile her ekonomik faaliyete ille de belli bir doktrin açısından bakmak ne mümkün ne de doğrudur.

Durumu böylece ve kısaca belirttikten sonra şimdi, memleketin bu son derece önemli işletmesine karşı bir kısım basında ileri sürülen iddialar karşısında hükümetin tutumuna değinmek istiyoruz. Ortaya vahim suistimal iddiaları atılmıştır. Doğrudan doğruya ilgililer bunu cevaplandırmışlardır. Fakat Sanayi Bakanı kalkmış, elinde kontrol imkânı olmadığı için ithamlar karşısında bir şey söylemek durumunda bulunmadığını söylemiştir. Bu garip bir davranış tesbitidir. Hükümetin elinde her zaman teftiş ve kontrol imkânı vardır. Yapılan ağır ithamlar karşısında hükümetin derhal meseleye el koyarak memleketi aydınlatması ve umumî efkâra, ileri sürülen iddiaların ne derece gerçeğe veya bir ön yargıya dayandığını ilân etmesi gerekir. Hükümet gerektiği zaman sorumluluk almaktan kaçmamalı, haklıyı ve haksızı tefrik ederek haksızın karşısına çıkabilmelidir. Fakat hükümet içinde devamlı olarak birbirine uymayan sesler çıkarsa, hükümetin üyeleri arasında da açığa vurulmuş dahi olsa, doktrin ayrılıkları olursa, şüphesiz bir durum ve davranış tesbit etmeğe ve sorumluluk yüklenmeğe imkân vermez.

Ağırnaslı'nın İstifası

Senatör ve milletvekillerinin parti değiştirmelerinin veya partilerinden istifa etmelerinin artık kanıksanmağa başladığı şu günlerde, Türkiye İşçi Partisi Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın partisinden ayrılması dikkatleri yeteri kadar üzerine çekemedi. Senatör Ağırnaslı, TİP Genel Merkezi'nin her biri çeşitli bendler ihtiva eden 9 maddelik ithamnamesi ve bir soruşturma açılması kararı üzerine partisinden istifa ettiğini ve Senato'da bağımsız olarak çalışacağını açıkladı. Genel Merkez'in ithamnamesi esas itibariyle, Senatörün Partiden izinsiz

yurt dışına çıktığını, Macaristan'ı ziyaret ettiğini, çeşitli ülkelerde siyasi görüşmeler yaptığını, gerek Meclis'teki gerekse parti toplantılarındaki konuşmalarından önce Genel Merkez'in görüşünü almadığını beyan etmektedir. Bir hayli uzun olan ithamnamenin bir özelliği de gayet ağır bir dille kaleme alınmış olmasıdır.

TİP Genel Merkezi'nin Senatör Ağırnaslı hakkında aldığı kararda belirtilen hususların, iddia edildiği gibi «ağır bir disiplinlik suçu» olduğu şüphelidir. Gerçekten, TBMM üyelerinin yurt dışına çıkarken Millet Meclisi veya Senato Başkanlıklarından izin almaları yeterlidir. Olsa olsa partiler durumdan haberdar edilir. Kaldı ki Ağırnaslı, mensup olduğu Ankara İl Yönetim Kurulu'ndan izin alarak yolculuğa çıkmıştır. Milletvekili ve Senatör dahi olsalar, parti üyelerinin yapacakları temaslar ve görüşmeler için önceden Genel Merkezin iznini almaları gereği, üyelerin fikir ve davranış serbestisini ağır şekilde sınırlar. Parti üyelerinin ancak Genel Merkez'in izniyle seyahat etmeleri, partinin izin verdiği ülkelerde izin verdiği kimselerle izin verilen konularda temas ve görüşmelerde bulunmaları, Partinin üyelerine şahsiyet tanımadığını, fikri serbesti ve çeşitliliğe müsamaha etmediğini ortaya çıkartır. Elbette üyelerin, partiyi meydana getiren prensipler çerçevesinde hareket etmeleri ve fikir serdetmeleri beklenir. Ancak bunu, parti üyelerini fikirleri ve davranışları tek bir örneğe uyan robotlar haline sokacak kadar ileri götürmemelidir. Bir siyasi kuru luştta, geniş prensipler çerçevesi içinde üyelerin fikir ve davranış serbestileri olmalıdır ve demokratik olan da budur. Keza, bir parti temsilcisinin TBMM'de parti adına yapacağı beyanlardan önce Genel Merkez'in görüşünü alması tabiidir. Ancak, parti üyelerinin, açıkça parti adına olmayan konuşmalar için parti organlarının iznini almaları gereği, milletvekili ve senatörlerin sahip olması gereken fikir serbestisini ciddi şekilde zedeler.

TİP Genel Merkezi, TBMM'ndeki tek temsilcisi hakkında dahi kendi tesbit ettiği normun dışındaki davranışlara müsamaha edemeyeceğini göstermek suretiyle parti-içi demokrasi anlayışını ortaya koymuş bulunmaktadır. TİP'in parti disiplini anlayışı, bir Genel Merkez üyesinin ağzından şöyle ifade edilmiştir: «TİP'de durum farklıdır. Daha disiplinli, daha hassas olması lâzımdır. Bu bir çok prensip meselelerinden daha önemlidir. TİP için Genel Merkez'le çok sıkı temas edilmesi gereklidir». Disiplin meselesini, prensip meselelerinden daha önemli sayan bir partinin demokrasi anlayışı dikkati çekmektedir.

Eyüp Han Tekrar Seçildi

Pakistan'ın 2 Ocak günü neticelenen iki dereceli genel seçimleri, Mareşal Eyüp Han'a beş sene daha Başkanlığa devam etme imkânını sağlamış bulunmaktadır. Gerçekten Eyüp Han 80.000 ikinci seçmenin 505.000 ine yakın oyunu alarak rakibi, Pakistan'ın kurucusu Ali Cinnah'ın kızkardeşi Fatma Cinnah'ı, oldukça geride bırakmıştır.

Cinnah isminin Pakistanlılar indindeki cazibesine rağmen bir kadın adayın, muhafazakâr Müslüman bir ülkede, bu derece oy toplayabileceğini pek az kimse tahmin etmekteydi. Hele hanım rakibin Karaşi'de oyların yüzde 55 ini alması «basic democracy» ye inancın sarsılmaya başladığını göstermektedir. Muhalefetin seçimde usulsüzlükler olduğu ithamı ile gerginleşen hava, 4 Ocak günü Karaşi'nin mühacir mahallelerinde zaferi kutlayan Patan askerleri ile halk arasında çarpışmalara yol açmış ve neticede 33 kişi ölmüş ve 300 kişi de yaralanmıştır.

Başarılı «Köy Kalkındırma Programı» çalışmalarına rağmen Doğu Pakistan âsi tutumuna devam ederek oyların yarısını Bayan Cinnah'a vermiştir. Eyüp Han'ın beş sene sürecek iktidarı sırasında Pakistan'ın bu zengin parçasında bazı ciddi problemlerle karşı karşıya kalacağı tahmin edilebilir.

Eyüp Han'ın hayırhah bir diktatör olduğu ve Pakistan'ın kalkınması için faydalı çalışmalar yaptığında kimsenin şüphesi yoktur. Gelişme seviyesi malûm olan bu ülkede parlamenter bir demokrasinin başarılı olduğunu veya olabileceğini iddia edenlerin de sayısı pek fazla değildir. Nitekim Pakistan halkı da seçimlerde aynı fikirde olduğunu göstermiştir. Bütün bunlara rağmen seçimlerde hukukçu, talebe, öğretmen ve basın gibi entelektüel zümrenin çoğunlukla oylarını beş muhalefet partisinin Bayan Cinnah'a vermeleri düşündürücü ve bazı tedbirler alınmasını gerektiren bir neticedir. Az gelişmiş memleketlerde ihtilalleri hazırlayan bu zümrenin fikir hürriyetinden mahrum edilmemesi ve kalkınma hamlesinde kendilerinden âzami istifade yoluna gidilmesi en pratik tedbir olarak tavsiye edilebilir. Daha başka bir ifadeyle, kalkınma gayretine bütün zümrelerin ve bilhassa entelektüellerin iştirak ettirilmesi otoriter rejimler için akıllıca bir davranış olur.

Seçim sonu gelen haberler Pakistan'ın dış politikasında büyük bir değişiklik olmayacağını göstermektedir. Yani Keşmir anlaşmazlığı ve Hind tehlikesi Eyüp Han'ın dış politikasını etkileyen yegâne faktör olmada devam edecektir. Hindistan'a askeri yardımda bulunan Birleşik Amerika, İngiltere ve Rusya Pakistan'ın sempatisini kaybetmişlerdir. Pakistan dış politikasını bağımsızlaştırmakla kalmıyarak Kızıl Çin ile çok sıkı münasebetler kurma zarureti

hissetmiştir ve bu tutumu devam edecektir.

Bölgesel Kalkınma İşbirliği (RCD) Andlaşması içinde dostluğumuzu daha da geliştirmeye çalıştığımız kardeş Pakistan milletine seçim neticelerinin hayırlı olmasını temenni ederiz.

Yine Tasarruf Bonoları

Tasarruf bonoları, pek çok kimsenin şikâyetine yol açmakta, bono ticareti yapanların dışında ise pek az kimseyi memnun etmektedir. Tasarruf bonoları hakkında çeşitli çevrelerden gelen şikâyetlere son zamanlarda Maliye Bakanı da verdiği demeçlerle katılmaktadır. Gerçekten de, tasarruf bonoları Hükümet için önemi gittikçe artan bir mesele haline gelmiş bulunmaktadır. Bugüne kadar tasarruf bonolarından elde edilen hâsılat 1.5 milyar liradan üzerine çıkmıştır. 1965 bütçe yılının sonunda bu miktarın 2.3 milyar civarına yükseleceği hesaplanmaktadır. Tasarruf bonoları hâsılatının yıldan yıla süratle artışı yanında, toplam devlet borçları içinde yüksek bir orana ulaşması da dikkati çekmektedir. Devlet bütçelerinden ödenecek iç borçların 30/9/1964 tarihi itibarıyla % 17.5 unu tasarruf bonoları hâsılatı meydana getirmektedir.

Bilindiği gibi, tasarruf bonolarının bedelleri ihraç tarihinden on yıl sonra Devletçe ödenecektir. Ancak, tasarruf bonoları hâsılatı şimdiki miktarlarda gerçekleşirse ilk onuncu yılın sonunda ödenecek faizler tutarı ile itfa bedelleri toplamının, yıllık hâsılatı aşması çok muhtemeldir. Maliye Bakan'ının demecinden anlaşıldığına göre Hükümet, böyle bir durumla karşılaşmamak için itfa ameliyesini hızlandırmak istemekte ve itfa süresini on yıldan beş yıla indiren bir kanunu Meclise getirmektedir. Bununla beraber, bu tedbirin istenilen sonucu gerçekleştireceği çok şüphelidir.

Öte yandan Maliye Bakanı, tasarruf bonosu kesintisinden muaf tutulan gelirlerin sınırının bir misli yükseltileceğini de açıklamış bulunmaktadır. Bununla güdülen maksat, dar gelirli olan ellere geçecek bonoları saklamayıp, satmalarından doğan sakıncaları önlemektir. Bu sakıncaların başında tasarruf bonolarının piyasada çok düşük fiyatla muamele görmeleri gelmektedir. Ancak, fiyat düşüklüğünün sadece az gelirli olan bonolarını piyasada satmalarından doğduğunu sanmak hatalıdır. Az gelirli olan kadar, nakde ihtiyaç duyan serbest teşebbüs erbabının da bonolarını sattıkları bir gerçektir. Kaldı ki, piyasadaki bono arzının bolluğundan başka, tasarruf bonolarına karşı beslenen güven duygusunun derecesi ve gerçek faiz hadlerinin bonolara uygulanan % 6'nın üstünde olması gibi sebepler de fiyatların düşük teşekkül etmesine yol açmaktadır.

Herhalde, tasarruf bonoları konusunda alınması düşünülen tedbirler, meseleyi tümüyle çözecek nitelikte olmaktan uzak görünmektedir. Tasarruf bonolarının doğurduğu meseleleri çözmek daha cesaretli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir.

Ne Olursa Millet Çeker

Her kişi hatâ yapar, zararını görür ve eğer bundan birşeyler öğrenirse bir bakıma kazanç sayılabilir. Fakat idarecinin yaptığı hatâyı sonunda millet çekmekte, işin ölçüsüne göre, zaten güç şartlar altında yaşayan insanların sırtına bir yük daha binmektedir...

T. C. Ziraat Bankası, Avanos, Umurbey, Ürgüp, Yeniçandar (Kayseri) ve Hanoğlan'da 989 köy evi ile 373 adet ziraat işletme, yani hayvancılık, üzümçülük gibi işlerde kullanılacak yapı inşa ettirmiştir. Bu teşebbüs 1954 te başlamış (3202 sayılı Kanuna göre ve 5389 sayılı Kanunla çıkarılan tahvillerle finanse edilmek suretiyle 1957 de inşaatına girişilmiştir. İnşaatlar 1960 yılına kadar sürmüş, 27 Mayıs'tan sonra bir müddet durdurulmuşsa da, yapıların tamamlanmasına pekaz bir şey kaldığı için devam edilmek zorunda kalmıştır. Bu evlerden ve işletmelerden hemen hepsi bankanın elinde kalmış, yani talip çıkmamış, bazıları zorla işgal edilmiş ve hepsi de bakımsızlıktan tabii yıpranmaya terk edilmiştir...

Bu yapıların maliyeti yetmiş milyon lirayı geçmek üzeredir. İnşaat maliyetine faiz, bekle ve sigorta masrafları eklenmeye devam etmektedir... Çiftçinin ellibin liraya ev alabileceğini, alabilecek olsa bile bu paranın meskene yatırılmasının doğru olabileceğini hangi akılların düşünebileceğini bilemiyoruz. En az beş yıldır yetmiş milyonun pasifte olduğunu, yoksa bu yapıların geleceği mi daha üzücüdür? Olaya ne resinden bakılırsa bakılsın yürekler acısı bir manzarayla karşılaşmaktadır..

Bu yapıları taksitli taksitsiz hiçbir şekilde elden çıkarmaya, kiraya vermeye imkân yoktur. Beş yıllık kalkınma planının (1964, sayfa 224) Marmaris ve Umurbey'deki evlerin turistler için dinlenme evleri olarak bir işletmeciyeye kiralamayı düşünmüş olması da hiçbir çözüm getirmemektedir. Nitekim köy evleri yapmak isteğiyle inşa edilmiş olan bu evlerin turistlere takdimi pek kolay değildir...

Şimdiki idareciler düşünmüş taşınmış, bu baş belâsı mirastan nasıl kurtulalım demişler ve bunları İmar İskân Bakanlığınca satmaya karar vermişlerdir. Şimdi Ticaret Bakanlığınca devredilecektir (aslında satılacaktır) ve Maliye Bakanlığınca yedi yıl her yıl onar milyon lira olmak üzere İmar İskân bütçesinde gösterilen para Ziraat Bankasına ödenecektir... İmar Bakanlığı bunları ne yapacaktır? Ya afetler ya da mesken faaliyeti olarak kullanmaya çalışacaktır!

Sonuç olarak, kâr - zarar hesabı olan bir devlet kurumundan alınıp, bu hesabı olmayan bir devlet örgütüne taşınan bu çok büyük yanlış hareket eriyip unutulacaktır. Gerçekten hiçbir şey değişmeyecektir.

Birleşik Amerika - Sovyet Rusya

Başkan Johnson, Union mesajı ile yeni Sovyet liderlerini memleketine davet ederek yeni bir yakınlaşma için insiyatifi ele almış görünmektedir. İzvestia gazetesinin bu dâvet haberini okuyucularına derhal bildirmesi de teklifin Moskova'da müsaait karşılığında şeklinde yorumlanmıştır.

Kruşçef'in âni olarak iktidardan uzaklaştırılması ve Kızıl Çin Başbakanı Çu-En-Lay'ın Moskova temasları Batı dünyasını bir müddet endişeye sevk etmiş ve Sovyet Rusya'nın sert bir politikaya döneceği inatını yaratmıştı. Fakat şimdi öyle anlaşılıyor ki, yeni Rus liderleri dış politikada Kruşçef'in takip ettiği yolu terketmemişler veya şartlar kendilerini bu yolu takibe zorlamıştır. Gerçek şudur: yeniden monolitik komünist dünyası artık ihya edilemez ve Kızıl Çin, Rusyanın da dahil olduğu Batı dünyası karşısında yerini almıştır. Adeta Kızıl Çin'i çepeçevre saran bölgelerde Rus, Japon, Hindistan, İngiliz, Fransız ve Amerikan menfaatleri ufak tefek farklarla müşterek bir hal almıştır. Kızıl Çin hariç, bütün dünya memleketleri nükleer bir harbin kimse için faydalı olmayacağı kanısındadırlar.

Bu gerçeğe rağmen Moskova'nın Washington ile derhal sarmaş dolaş olması beklenmemeli ve yakınlaşmanın tedrici olacağı kabul edilmelidir. Nitekim Johnson'un Union mesajını ele alan Pravda ve İzvestia gazeteleri Kongo ve Vietnam'daki Amerikan tutumunu takbih etmekte ve mesajın tenakuzlarla dolu olduğunu belirtmektedirler. Şöyle ki bu gazetelere göre Birleşik Amerika bir yandan barış içinde beraber yaşamaktan bahsederken diğer taraftan da askeri maceralar peşindedir.

Gerek Johnson ve gerekse Brejnef - Kosigin ekibi hâlen iç politika problemleri ile mahmûl haldedirler. Moskova ile Washington arasında temas ve ziyaretler için ister istemez bir kaç ay daha beklemek icabedecektir. Şüphesiz Johnson'un — henüz dâvet edilmedi — Moskova'yı ziyareti Batı Avrupa gezisi sonunda mümkün olabilir. Belki de İngiliz Başbakanı Wilson Sovyet Rusya ziyareti ile yeni yakınlaşmanın öncülüğünü yapacaktır.

Demir Perde içindeki disiplinin gevşemesi ile peyk memleketler Batı dünyası ile iktisadî ve ticarî ilişkilerini artırma yarışına çıkmışlardır. Bu gelişmeyi engellemek şöyle dursun Moskova da aynı akıntıya kendini kaptırmıştır. Daha geçenlerde 92 Amerikan iş adamı Moskova'da Başbakan Kosigin tarafından kabul edilmiş ve iktisadî münasebetleri geliştirme konusu tartışılmıştır. Doğu Avrupa memleketlerinin Batı'dan gıda maddeleri ithal etmeleri, kredi talebinde bulunmaları ve bazı sınaî tesislerin kurulmasını istemeleri sık sık duyulan haberler arasına girmiştir. Kısacası, Moskova ve Komünist Doğu Avrupa mem-

leketleri «Kapitalist dünya» daha bir müddet muhtaç olduklarını kabul etmişlerdir.

İnsentivlerden mahrum ve merkezi plânlama tarafından daima hatalı yollara sevk edilen Sovyet sanayii Prof. Libervann'ın tavsiyelerine uyararak üretimi arz ve talep kanununa tabi kılma araştırmaları içindedir. Bu arada Yugoslavya'da çoktandır tatbik edilen bölgevi plânlamanın merkezi plânlamaya üstünlüğü kabul edilmiş ve tatbikata geçmiştir. Tarımda özel mülkiyetin üstünlüğü anlaşılmış, fabrikalarda ise «kar saik'i» nin yerimi artıracacağı bir kaç tesisde denemeye tabi tutulmuştur.

İşte bu yeni gelişmeler Sovyet Rusya ekonomik sistemi ile Batı'nın «pazar ekonomisi» arasında bir yakınlaşma olabileceği anlayışına yol açmıştır.

Ortak Pazar'da tahıl fiyatları probleminin halledilmesi, çok taraflı nükleer kuvvet kurulması hususunda Washington'un işi oluruna bırakması ve De Gaulle'e verilen bazı tavizlerle Nato'nun parçalanmaktan kurtarılması Batı dünyasının Moskova karşısında durumunu kuvvetlendirmiş ve Johnson'a Sovyet liderleri ile derhal masaya oturma imkânını hazırlamıştır.

İncelemeler

İktisadî Faaliyetlerin Plânlanması ve Devlet

Sait DİLİK

Ekonominin düzeni ne olursa olsun, iktisadî faaliyetler, ulaşılmak istenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için, kaynakların kullanılması hakkında devamlı kararlara, plânlara ihtiyaç gösterirler.

Devletin ekonomik faaliyetlerini tayin eden bu plân ve kararlardaki fonksiyon ve yeri çeşitli ideolojiler, ekonomik zorunluk ve inançlara göre değişecektir.

Devlet ekonomik faaliyetler için zorunlu olan bu karar ve plânları tamamiyle münferit kişi veya işletmelere bırakabileceği gibi, bütün ekonomik faaliyetleri bir merkezden ve tek dirije bir plânla bizzat tayin etme veya bu yetkiyi başka bir organa devretme yoluna da gidebilir. Devletler bu iki ekstrem arasında kalan daha bir çok şekillerden birini de tercih edebilirler. Devletin ekonomik faaliyetleri tayin eden bu karar ve plânlardaki fonksiyon ve yerine göre ekonomik düzen de değişik şekiller alacaktır. O halde devlet ve iktisadî faaliyetlerin plânlanması arasındaki ilişkilere çeşitli ekonomik düzenler açısından bakabiliriz :

Plânlama kriter olarak alınacak olursa ekonomi düzenlerini piyasa ekonomisi düzeni ve plân ekonomisi düzeni olmak üzere iki ana grupta toplayabiliriz :

Bir ekonomide iktisadî faaliyetler hiç değilse çoğunlukla bağımsız müstehlik ve işletmelerin serbest karar ve plânlara bırakılmakta ise, o ekonominin düzeni piyasa ekonomisi düzenidir. Bu ekonomi düzeninde ne kadar, ne zaman, nerede yatırım ve istihsal yapılacağını bağımsız işletmelerin münferit plânları tayin eder. Gene ne kadar, ne zaman, nelerin tüketileceğini yaptıkları serbest plânlarla müstehlikler kararlaştırırlar. Bağımsız işletme ve müstehliklerin yaptıkları bu münferit plânlara piyasa-fiyat mekanizması ile koordine edilir. Çünkü bütün bu bağımsız iktisadî üniteler plânlarını serbest piyasa fiyatlarına göre yaparlar.

Devlet ekonomik faaliyetleri tayin eden karar ve plânları münferit işletme ve kişilere bırakırken, "Laissez faire" anlayışında olduğu gibi, fonksiyonunu sadece iyi işleyen bir hukuk düzeni kurma ve memleket içinde inzibatı sağlama ile sınırlandırılabilir. Fakat devletin ekonomik faaliyetleri düzenleme de bu kararlar yetinmesi geçmişte bir çok sosyal ve ekonomik problemler doğurdu ve liberal ekonomi kendi içinde çelişmelere düştü. Bu sebeple devletler ekonomik düzenin oluşum ve işleyişinde fonksiyonlarını genişletme zorunluluğunu duydular ve ekonomik faaliyet-

leri tayin eden karar ve plânları münferit işletme ve kişilere bırakırken, ekonomiye genel bir yön verici, onu dolaylı olarak etkileyici tedbirlere başvurdular. Böylece piyasa ekonomisinin günümüz anlayışına uyar bir tipi yani modern anlamda liberal ekonomi düzeni doğdu.

Bu düzende devletin en önemli görevi, kişisel iktisadî faaliyetlerin serbestçe gelişebilmesi için elverişli bir ortam yaratmaktır. Bu amaç için Devlet örneğin, genel ve teknik öğretimin geliştirilmesi, ilmi araştırmaların teşviki, ülkenin gizli kaynaklarının ortaya çıkarılması, büyük bayındırlık işlerinin, kamu tesislerinin yapılması ve nihayet iyi bir para ve hukuk düzeninin kurulması gibi çabalar göstererek kamu çıkarı yönünde ekonomik verileri değiştirmeye çalışır.

Devlet bunun yanında fiyat ve serbest rekabet mekanizmasının engelsiz bir şekilde işleyebileceği bir ekonomik düzenin çerçevesini kurucu, onu koruyucu ve iktisadî düzenin bünyevî eksikliklerini giderici tedbirler alma zorundadır. Devlet piyasa ekonomisinin bünyevî aksaklıklarını gidermek için, serbest rekabetin hiç bir engelle karşılaşmayacağı, monopollerin, imtiyazlı grup ve kişilerin ortaya çıkamayacağı bir serbest piyasa yaratma ve bunu muhafaza çabası gösterecektir. Genel olarak intibak edici ve gerektiğinde aktif bir karakter alan bir para ve maliye politikası izliyerek millî gelir ve istihdam seviyesindeki sarsıcı dalgalanmaları önlemeye ve millî gelirden düzgün ve devamlı bir büyüme sağlayacak bir ortam yaratmaya çalışacaktır. Devlet öte yandan uygun bir bütçe ve gider politikası izliyerek ve sosyal tesisler kurarak gelir dağılımını etkileyecek ve burada sosyal adalet yönünden düzeltmeler yapacaktır.

Devletin serbest rekabet ve fiyat mekanizmasının aksaksız olarak işleyebileceği bir ekonomik düzenin çerçevesini kurması ve bunu koruyabilmesi için gerekli şartlara gelince bunların en başında özel mülkiyet hakkı ile buna dayanan üretim ve tüketim malları üzerinde serbest tasarruf hakkı gelmektedir. Sözleşme serbestisi, serbest ve açık bir piyasanın varlığı ve kişisel riziko taşıma yükümlülüğü diğer şartlardır.

Bu şekilde kısaca özetlenen piyasa ekonomisi düzeni bazan iddia edildiği gibi, plânsız bir ekonomi demek değildir. Yukarıda belirtildiği üzere burada ekonomik faaliyetleri tayin eden plânlar münferit kişi ve işletmelere bırakılmıştır. Fakat bu ekonomi düzeninde münferit plânlar yanında devletçe ekonomiye genel bir yön verici, onu bu anlamda dolaylı bir şekilde kontrol edici millî bütçe ve muhasebe metodları ve benzeri plânlama veya kalkınma plânlarına da lüzum vardır. Gerçekten iktisadî ve sosyal kalkınma veya düzenli bir büyümeyi sağlamak için devletçe ekonomiye yapılacak müdahaleler dağınık ve günlük kararlara bırakılmaz plânlardır.

Kaldı ki yukarıda belirtildiği üzere para ve maliye politikası yardımıyla ekonomiye yön vermek, gelir dağılımını düzeltmek isteyen devletler böyle global tedbirler alırken ekonominin gelişimi ve fonksiyonel ilişkileri hakkında belirli bilgilere sahip olmak, teşhis ve tahminler yapmak zorundadırlar. Bu amaçlar için millî bütçe ve muhasebelere, plânlamalara ihtiyaçları vardır. Gerçekten iktisadî plânlama hiç bir ekonomik düzenin inhisarında değildir. Her ekonomi düzeninin kendi bünyesine uyan plânlama tekniği vardır. Fakat piyasa ekonomisi düzeninde devletçe yapılan plânlamalar emperatif bir karakter taşımazlar. Piyasa-fiyat mekanizmasını sarsmaz, onunla bağdaşabilirler. Ekonomik faaliyetler hakkındaki karar ve plânlar gene münferit kişi ve işletmelere dayanırlar. Bunlar sadece dolaylı tedbirlerle belirli yönlere yöneltilirler.

Devletler realitede çok zaman, iktisadî faaliyetleri sadece dolaylı olarak etkiliyen bu zorunlu işlemler-

OKUYUCULARIMIZA

Dergimize gönderilen havalere, mektup ve diğer yazışmaları üzerine, ya dergimizin *Haberleşme Adresinin* (Forum Dergisi P.K. 131, Ankara) veya *İdarehane Adresinin* (Yenişehir, Büyük Han No. 55 - Ankara) yazılması gerekmektedir. Bazı kimseler P.K. adresi altına Yenişehir yazdıkları için birçok yanlışlıklar olmaktadır. İlgililerin bu hususa dikkat etmelerini rica ederiz.

le yetinmemiş, piyasa ekonomisinin bünyesine uymayan çeşitli dolaysız müdahalelere girişmişlerdir. Fakat bunlar piyasa ekonomisinin bünyesine uymamakla ve önem derecelerine göre onun işleyişini aksatmakla birlikte, piyasa ekonomisi düzeni böyle müdahalelere de tahammül edebilmektedir. Ancak merkezî bir plânlama iktisadî faaliyetler hakkındaki kararların ağırlık merkezini devlete veya başka bir kamu otoritesine bırakırsa piyasa ekonomisi varlığını kaybedecektir. Örneğin fiat tahditlerinin ve geniş bir karne sisteminin hâkim olduğu bir ekonominin düzeni piyasa ekonomisi olamaz.

Piyasa ekonomisi düzeninin karşı kutbunu "plân ekonomisi düzeni" teşkil etmektedir. Burada iktisadî faaliyetleri tayin eden plân ve kararlarda devletin fonksiyonu çok genişlemektedir. Gerçekten ekonomik faaliyetler çoğunlukla veya tamamen merkezî diriye bir plân yoluyla devletçe sevk ve idare edilmektedir. Devlet bu yetkiyi kendisi kullanmayıp her hangi merkezî bir organa da devredebilir. Fakat bu, ekonomik düzenin bünyesini etkilemeyen şekli bir anlam taşımaktadır. Gerçekten her iki tipte de artık serbest işletme ve kişilerin plân ve kararları mevcut değildir veya azınlıktadır.

Bu ekonomi düzeni için Alman terminolojisinde "Planwirtschaft" teriminden başka "Zentralverwirtschaft", "zentralgeleitete Wirtschaft" veya "Wirtschaftslenkung", terimleri de aynı anlamda kullanılmaktadır.

Bazı iktisatçılara göre (Zassenhaus, Drewnowski) plân ekonomisi düzeninde üretim vasıtaları devletleştirilmiştir ve özel teşebbüs mevcut değildir. Keza teorik araştırmalarda kullanılan modellerde çoğunlukla üretim vasıtalarının kamulaştırılmış olduğu varsayımından hareket edilmektedir.

Gerçekte Eucken'ın da belirttiği üzere plân ekonomisi kollektif mülkiyet esasına dayandığı gibi özel mülkiyete de dayanabilir yani bu düzende devlet özel teşebbüsü tamamiyle muhafaza edebilir. Birincisine örnek olarak 1928'den sonraki Rusya, ikincisine örnek olarak Hitler Anayasası ekonomi düzenleri gösterilebilir. O halde plân ekonomisi kamu mülkiyeti

veya özel mülkiyet esasına dayanabilir. Fakat buna karşılık özel mülkiyet hakkının tanınmadığı bir ekonomi mutlaka bir plân ekonomisi olmak mecburiyetindedir. Aksi halde realitelerden uzaklaşmış olacaktır. Gerçekten artık iktisadî faaliyetlerde bulunmak için, örneğin kâr gibi tahrik edici veya bunun yerini alacak başka bir saik mevcut olmayacaktır.

Devlet ekonomik faaliyetleri bir merkezden dirije bir şekilde tesbit ederken yani bu ekonomi düzenindeki anlamıyla plânlarken tüketim ve çalışma hürriyetini serbest bırakabilir. Bu tarzda kısmen münferit kişisel plânlara yer verip vermemelerine göre plân ekonomisi düzeninin totaliter ve demokratik şekillerinden bahsedilmektedir.

Plân ekonomisi düzeninde serbest rekabet ilkesi yoktur. Fiyat mekanizması ortadan kaldırılmıştır. Artık münferit işletmeler ve tüketim serbestisi yoksa müstehlikler hareket tarzlarını bağımsız bir şekilde plânlamayamazlar. Yatırımları, neyin, nerede, ne kadar istihsal edileceğini ve sosyal hasılanın nasıl paylaşılacağını yaptığı merkezî dirije plânlarla devlet tayin eder.

İstihsal vasıtalarında özel mülkiyet hakkı tanınmışsa müteşebbisler görünüşte ve şekli olarak işletmelerin sahibidirlere. Fakat gerçekte ekonomik bakımdan resmî makamı olan yani devletin emirlerini uygulayan bir nevi memur zümresi haline getirilmişlerdir.

Bu ekonomik düzende mallara olan arz ve talebin teşekkülü, çeşitli bağımsız iktisadî ünitelerin yani işletme ve müstehliklerin plânlarına dayanmaz. Ekonominin toplum imkân ve kaynakları, ihtiyaçları gidermek için gerekli maddeler ve bunların muvacehesinde ekonominin hedefleri bir merkezden devletçe tesbit edilir. Bundan sonra devlet, kaynakların kullanılış şeklini tayin ederek gerekli yatırım ve üretim talimatlarını verir. Genel olarak devlet, istihsal ve yatırım faaliyetlerini tesbit edilen ihtiyaçlara göre ayarlamaya çalışır. Eğer devletin yani plân ekonomisinin hedefi, mümkün olan en kısa bir zamanda istihlâkin maksimal bir seviyeye çıkarılması değilse istihsal faaliyetlerine göre, ihtiyaçları tatmin için gerekli maddelerde ve tüketimde ayarlamalar yapılır.

Ekonomiye genel bir yön verici ve onu bu anlamda dolaylı bir şekilde kontrol edici millî bütçe ve muhasebe metodları veya benzeri plânlamalar plân ekonomisi düzeninin totaliter dirije plânlaması ile karıştırılmamalıdır. Piyasa-fiyat mekanizmasına dayanan böyle plânlamalar piyasa ekonomisinde mümkün ve onun bünyesine uygundur.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere her iki ekonomik düzende de devlet mülkiyeti ve özel mülkiyeti yan yana bulunabilir. Devlet teşebbüsü ile özel teşebbüs yanyana çalışabilir. Bu konu bize geri kalmış memleketler için ilginç olan karma ekonomi düzeni ile karşılaştırmaktadır. Gerçekten geri kalmış ülkelerde devletin kalkınmayı sağlamak için çeşitli şekillerde iktisadî hayata müdahale ve iştirak etmesi zorunlu olduğundan, eğer başka totaliter ve nereye çıkacağı bilinmeyen yollara sapılmak istenmiyorsa, bu memleketlerin iktisadî düzenleri, kenki bünyelerine uyan karma ekonomi düzenleri olmak lâzımdır.

Karma ekonomide devlet işletmeleri iktisadî bakımdan merkezden ve idarî organlardan bağımsız ünitelerse ve özel teşebbüsler gibi hareket ediyorlarsa —burada kamu hizmetleri gören belirli devlet teşebbüslerini kastetmiyoruz— karma ekonomi piyasa ekonomisi kurallarına göre işliyor demektir. Karma ekonominin düzeni piyasa ekonomisi düzenidir. Böyle bir ekonomik düzende devletin yapacağı plânlama, yukarıda değinildiği anlamda, bu düzenin bünyesine uyan ve emperatif olmayan teknik ve esaslara dayanacaktır.

Fakat devletin sermayedeki mülkiyetinin özel mülkiyete nazaran nisbî önemi arttıkça böyle bir piyasa ekonomisi düzeni kararsız bir hal alacaktır. Gerçekten devlet işletmeleri bağımsız oldukları ve özel teşebbüsler gibi hareket ettikleri müddetçe piyasa ekonomisi düzeninin fonksiyon ve varlığından bir şey kaybetmeyeceği akla gelebilirse de, kamu mülkiyeti çok büyük oranlara ulaştıkça böyle bir davranışa dayanan bir ekonomi düzeni tasavvur etmek, yukarıda belirtildiği üzere, realitelerden uzaklaşmak demek olacaktır. Ekonomik faaliyetlerde kâr saiki artık işlemez hale geleceğinden devletin ekonomiyi merkezî dirije bir plânla bü-

tün teferruatıyla sevk ve idare etmesi gerekecektir.

Öte yandan kamu mülkiyeti çok yüksek oranlara ulaşmasa bile, çeşitli sebeplerle devletin, işletmelerini sevk ve idaresindeki piyasa ekonomisine uyar tutumunu değiştirmesi ve bunları merkezî emir ve dirije plânlara tabi kılması karşısında ekonomik düzenin varlığı tehlikeye girecektir. Eğer devletin sevk ve idaresinde bulunan işletmelerin kalitatif önemi iktisadî faaliyetlerin çoğunluğunu teşkil edecek kadar büyükse böyle bir tutum karşısında piyasa ekonomisi son bulmuş olacaktır. Böylece iktisadî faaliyetlerde münferit kişi ve işletmelerin karar ve plânlara yer verilmiş olmakla birlikte artık karma ekonomi çoğunluk plân ekonomisi kurallarına göre, yani devletin merkezî dirije plânlara göre sevk ve idare ediliyor demektir. Karma ekonominin düzeni plân ekonomisidir.

Buna karşılık iktisadî faaliyetlerde devlet sektörü ağır basacak genişlikte değilse, piyasa ekonomisi düzeni tamamen ortadan kalkmayacaktır. Fakat devlet sektörünün kalitatif önemi yükseldiği oranda fiyat-piyasa mekanizması fonksiyonunu göremez duruma düşecektir. Bu halde ekonominin düzeni piyasa ekonomisi olmakla birlikte iktisadî faaliyetlerin çoğunluğuna hâkim serbest kişi ve işletmelerin plânlarının yanında, devlet sektörünün bütün ekonomik faaliyetlerini teferruatıyla tayin eden dirije merkezî bir plân da uygulanacaktır.

Bu açıklamalardan sonra konuya bir de özellikle geri kalmış ülkeler ve Türkiye açısından bakılabilir. Bu ülkelerin bünyelerine uygun ekonomi düzeni ve bu düzen içerisinde devlet-plânlama ilişkileri diğer bir yazımın konusunu teşkil edecektir.

FORUM'u bulduğunuz yerdeki bâyilerde bulmakta güçlük çekiyorsanız adresinizle birlikte durumu bize bildirmenizi veya abone olmanızı rica ederiz.

FORUM'un 1 ve 35 nci sayısı haric, bütün eski sayıları mevcut olup, koleksiyon yapan okuyucularımız 100 kuruş karşılığında dergimizden temin edebilirler. (10 liraya kadar olan istekler için pul gönderilmesini rica ederiz.)

Sermaye Birikimine Halkın Katılması

Sami OKAY

Bugünkü ekonomik rejimimizin, karma ekonomi sistemi denen ve son yıllarda bütün dünyada revaçta olan, devlet teşebbüsü ile özel teşebbüsün yan yana faaliyet göstermesi esasına dayandığı malumdur. Beş yıllık kalkınma plânımız da bu prensibi kabul ederek bir kısım yatırımların özel teşebbüs eline gerçekleşmesini öngördüğüne göre, yurdumuzun kalkınmasında özel sektörden de azamî şekilde faydalanmaya çalışmamız gerektiğini kabul etmek lâzımdır. Bugüne kadar özel teşebbüsün şu veya bu sebeple kendisinden beklenen gayreti göstermemiş, yapacağı hesap ve tahmin olunan yatırımları gereği kadar yapamamış ve kalkınmamızda yeteri kadar rol oynayamamış olduğu da bir gerçektir. İktisaden geri kalmış memleketlerde, kendi haline bırakılacak özel teşebbüslerden kalkınmada büyük faydalar elde edilemeyeceği de itiraf edilmek icap eder. Çünkü bu gibi memleketlerde büyük işler başarabilecek kudrette önemli sermaye birikimleri vücutte gelmediği gibi mevcut servetler de mahdut ellerde toplanmaktadır. Öte yandan bu teşebbüslerin, memleketin hayatî önemi haiz yatırım sahaları dururken sırf kazanç gayesile tamamiyle fuzulî—meşrubat gibi—iş kollarına yönelmesi de sık sık raslanan mahzurlu bir olaydır.

Onun için bizim gibi iktisaden yeteri kadar gelişmemiş bir memlekette, bir yandan sermaye birikimlerini temine çalışırken öte yandan biriken sermayeleri mümkün olduğu kadar çok sayıda vatandaşa mal etmek ve buna paralel olarak da teşebbüs sahiplerini muayyen hedeflere doğru sevk etmek lâzımdır. Unutmamak lâzımdır ki, az gelişmiş bir memlekette, sermayelerin mahdut ellerde toplanması sadece ekonomik bakımdan değil, aynı zamanda sosyal bakımdan da büyük mahzur ve tehlikeler doğurabilir. Bu gerçeği kabul etmek için fert başına düşen millî gelirin iki bin lira civarında olduğu bir memlekette vasatî gelir sahibi bir vatandaşla milyonluk servete sahip kişiler arasındaki muazzam uçurumu düşünmek kâfidir.

Bundan ötürü, sermaye birikimi sağlamak amacının yanı başında sermayeyi halka mal etmenin çarelerini de aramamız gerekir. İlk bakışta birbirine zıt gibi görünen bu iki hedefe varmanın yolu Batıda çoktan bulunmuştur. Bu yol mümkün olduğu kadar çok sayıda hissedarların katılacağı dev'âsâ anonim şirketler kurulması ve hisse senetleri vasıtasile kapitallerinin halka mal edilmesi yoludur. Bu, hürriyet içinde kalkınmanın yolu olduğu kadar demokratik rejimlerin de en sağlam temelini teşkil eder.

Fakat bizim gibi kısa zamanda çok gelişmeye muhtaç bir memlekette bu işin kendiliğinden gerçekleşeceğini veya sadece devletin mahdut bütçesine dayanarak özel teşebbüs sahiplerine açacağı kredilerle büyük şirketlerin kurulup yurdun kalkınmasında kendisine düşen ödevi yapacağını ümit etmek biraz hayalperestlik olur. Çünkü Batıdaki şekil ve cesametteki anonim şirketlerin kurulup verimli bir şekilde işlemesi birçok on yıllara mütevakkıftır. Onun için kanaatimizce bu hususta bir teşriî müdahale şarttır ve bu yolla da müsbet neticelere varmak kabildir.

Bunun için yapılacak iş oldukça basittir. Mesele bir yandan kurulması arzu edilen büyük anonim şirketlerin kanun yolu ile vücuta gelmesini sağlamak, diğer yandan da şirketlerin hisse senetlerini büyük halk kitlesine mal etmeyi başarabilmekten ibarettir.

Bu hedefe varmak için ilk olarak Gelir Vergisi Kanununa : "Her mükellefin ödemesi gereken gelir vergisine ilâveten, bir önceki yıl ödediği verginin % 10 nu nisbetindeki bir meblâğı kurulacak bir yatırım fonuna (veya bu maksatla teşkil olunacak bir bankaya) yatırmaya mecbur olduğuna" dair bir hüküm eklemelidir. Bu suretle toplanacak paralarla hükümet, belli sahalarda iş görece ve esas amacı yatırım olacak mahdut sayıda büyük anonim şirketler kurup bu şirketlerin hisse senetlerini, fona ödedikleri paralara karşılık mükelleflere vermelidir. İdare

ve murakabeye iştirâk gayesile devlet de, bir kısım hisse senetlerini elinde tutabilir. Fakat sevkü idare şirket hissedarları umumî heyetine ait olmalıdır. Yalnız, şirketin gaye ve faaliyet sahası kesin hatlarla belli edilmeli ve sıkı surette devletin denetimine tabi kılınmalıdır.

Hangi hisse senetlerinin kimlere ve ne nisbette tevzi edileceğini tayin, bir metod meselesidir. Bu hususta şöyle bir usul akla gelmektedir. Mükellefler iş ve ihtisas sahaları itibarile muayyen kategorilere ayrılıp her mükellefe kendi kategorisine giren şirket grubunun hisse senetleri verilebilir. Ayrıca, hisse senetlerinin mahdut ellerde toplanmasını önleyecek hükümler de öngörülebilir. Bu suretle hem istenilen büyüklükte şirketler kurulmuş ve hem de bunlara halkın iştirâki sağlanmış, kurulması istenilen sermaye piyasası da kendiliğinden vücut gelmiş olur. Böylece memurlar, hattâ işçiler bile bu şirketlerin hissedarı durumuna sokulabilir. Bugüne kadar kesilmiş olan bonoların karşılıklarile de bu şekildeki şirketler kurulabilir.

İsrail'de, işçilerin buna benzer bir tarzda kurmuş oldukları dev'âsâ inşaat şirketinin elde ettiği başarılar bir kaç yıl önce ortaya atılmış olduğum bu fikrin (1) tatbik kabiliyeti olduğunu ispat etmektedir. Son zamanlarda Batı Almanya'da ileri sürüldüğünü ve büyük bir ilgi ile karşılandığını gazetelerde okuduğumuz (2) "Leber plânı" nun da buna benzer bir fikre dayanması da düşüncemin yabana atılmıyacağını ortaya koymaktadır. Devlet Plânlama Dairesinin bu görüş üzerinde durarak, tasvip ettiği takdirde, tatbikini tavsiye etmesi temenniye şayan olur kanaatindeyim.

(1) Bkz. Dünya gazetesi, 13 Temmuz 1962, s. 2.

(2) Milliyet gazetesi, 13 Ekim 1964, s. 2.

Ali Ziya

Kızlar Cehennemi
(Şiirler)

3 Lira, A. Ziya, Öğretmen - Bayburt

Ne Diyorlar

Kremlinde Genç Türkler

Cev. Esin TALU

Yazan : Edward CRANKSHAW

Yeni yıl Rusya'da bizim için temkinli fakat teminatlı başladı. Sovyetler Birliğinde, Kruçev'in düşüşünden sonra olagelen olaylar, Kruçev ile başlayan liberal siyasetin devam ettiğini ve bazı yerlerde kuvvetlendiğini göstermektedir. Hattâ bunlara, Kruçev'in hiç bir dahli olmayanları da eklemek mümkündür.

Kruçev'in Sovyet savunmasını zayıflatmasına kızan ordu mareşalleri tarafından düşürülmüş olduğu söylenmiş, yalnız bu iddianın vârit olmadığı görülmüştü. Zira hiç bir ordu subayı veya orduya mensup bir grup parti içinde böylesine bir darbeyi organize edecek otoriteye ve desteğe sahip değildir, kaldı ki yeni Başvekil Kosygin, Sovyet Pentagon'u ile işbirliği edecek şahısların sonuncusu idi.

Yıllarca, hattâ Stalin devrinde dahi hafif endüstri ve tüketim maddelerinin geliştirilmesinde bir teknokrat ve idareci olarak çalışmıştı.

Kruçev'in aynı zamanda, daha iyi ve daha çok tüketim maddeleri için ısrar etmiş olması da düşüşüne sebep olarak gösterilmiştir. Tüketim mallarına Mikoyan kadar ilgi gösteren kimse olmamıştır ve Mikoyan Kruçev'ten sonra Kosygin devrinde de önemli bir mevki işgal etmiştir. Kaldı ki yeni liderler tüketim mallarının nitelik ve niceliğinde yeni hamleler yapacaklarını beyan etmişlerdir. Bir süre sonra da, ordu ileri gelenlerinden görülen ve duyulan bir protestoya şahit olmaksızın, savunma masraflarında önemli bir indirme yapacaklarını açıklamışlardır.

Bir kısım çevreler de Kruçev'in, sanayi ve tarımda herşeyi bilir ve tecrübe sahibi olarak kendisini takdim ettiği için gittiğini düşünmüşlerdir. Endüstride kâr'ı savunması, tarımda da zorlamaya gitmesi misal olarak ileri sürülmüştür. Oysa gidişinden hemen sonra endüstride kâr mefhumu üzerinde her

zamankinden fazla durulmuş, tarımda da köylünün itimadını kazanmak ve onlara daha fazla özel arazi dağıtmak üzere ciddi gayretlere girişilmiştir.

Bugünkü Sovyet tarımının durumunda bu adım gerçek bir tecrübe ve rijid kolektiflikten uzaklaşma olarak telâkki edilmektedir. Kruçev'in büyük tarım hamleleri ise tecrübeye dayanmaktan ziyade rijid doktrin çerçevesi içerisinde muazzam kumardan ibaretti.

Bundan başka Kruçev'in komünist blokta çatlaklar meydana getiren ve Kızıl Çinle arasının açılmasına sebep olan "Coexistence" politikası düşmesine sebep olarak gösterilmektedir. Mao-Tsetung Anti-Sovyet propagandasını yaptığı ve Chou En-Lai Kruçev'in düşüşünden sonra Moskova'ya koştuğu vakit Çinlilerin Kruçev'in düşmesine kendilerinin âmil olduklarını düşündükleri bâriz idi. Oysa az sonra hayal sukûtuna uğramışlardı. Kruçev'in halefleri, Çin taleplerine bir adımlık bir tâviz dahi vermemişlerdi. Aslında hangi Rus vatanperveri, muazzam bir komşu devletin kibirli taleplerini kabul edebilirdi?

Aynı zamanda yeni Sovyet idarecileri nükleer savaş ve Batı ile münasebetleri yumuşatma hususunda Kruçev'in politikasına devam edeceklerini sarahaten belirtmişlerdi. Hattâ Kruçev'in bu hedeflere ulaşmasındaki gayretlerini daha radikal ve daha sür'atli bir şekilde ele alınacağı imâ edilmişti.

Kruçev'in düşüşünden hemen sonra "Rus sahnesinden renk gitti, ne zaman dönecek?" diye yazmışım. Aslında bu, mesleki yönden dar bir görüştü. Aslında "renk ile birlikte yaygara da gitti" diye yazmam gerekirdi. Özellikle yeni liderlerin çekingen, sakın oluşları yaygaranın büsbütün gittiği intibamı vermektedir.

Kruçev maceraperest olarak itham edilmişti. Küba olayından bakir bölgelere girme kampanyasına kadar bu ithamda bir hakikat payı vardır. Fakat aynı zamanda "atalet" ile itham edilmişti. Eski liderin kaymayan hareketliliği hatıra gelince bu ithamda bâriz bir haksızlık göze çarpmaktadır. Ancak yeni liderler de "kaynamadan" Sovyet cemiyetine daha sağlam ve kalkınmalarına yardım edici daha istikrarlı bir idare getirmektedirler.

Elbette ki Brejnev ve Kosygin, Başkanlıkta Mikoyan ile birlikte meselelere sahip çıkıcı bir hükümet olmaktan ileriye bir şey getiremezler. Ancak sahip çıktıkları meseleleri ve yol gösterdikleri insanlara özellikle yeni kuşakları aydınlatıcı bir davranış içeri-

sinde oldukları muhakkaktır. Bu ise en cesaret verici hususlardan biridir.

Bu genç kuşakların şefi Aleksandr Şelep'in'dir. Yıllardan beri Komsomol (Komünist Gençlik Teşkilâtı) nın hâris, sert ve kuvvetli başkanı olmuştur. Devlet Emniyet Komitesinin veya Siyasi Polis Teşkilâtının başkanlığında bulunmuştur. Şelep'in 46 yaşındadır. Kruçev'in düşüşünde Prezidyum üyesi olmuştur. Kruçev'i tehlikesiz hale getirmek için Siyasi Polisin yardımı şart idi. Bugün Siyasi Polisin başına, Şelep'in'den sonra Komsomol'un başkanlığını yapmış Semiçastni getirilmiştir.

Bütün bu hikâyede meş'um olan bir görüş mevcuttur. Ancak bu görüş şimdi kaybolmuş durumdadır. Eski polis şefinin, ki Sovyetler Birliğinin gelecekteki kuvvetli adamı olarak görülmektedir, doğuştan polis mantalitesine sahip olduğunu gösterir bir emare mevcut değildir. Aksine teşkilâtçı ve liberal fikirlere açık bir insan intibamı vermektedir.

Rus halkı ise devlet idarecilerine karşı halen kayıtsızdırlar. Ancak bugün yeni bir kitle, yeni bir sınıf, siyasi kanaat sahibi vatandaşlar görülmektedir. Bunlar istikbaline güven ile bakmakta, Kruçev'e Stalinizm ve demirperdeyi yıkması olmasından minnet duymaktadırlar. Bir başka deyimle bunların yaşamasını Kruçev mümkün kılmıştır fakat bunu yapmakla kendi düşüşünü hazırlamıştır.

Yeni hükümetin görevi, yeni cemiyetin gelişmesini sağlayacak sahayı açmaktır. En mühim sonuç "devamlılık" mefhumunun süregelmesidir. En iyi Kruçevizm Brejnev ve Kosygin ile devam etmektedir. Bu şahıslarla emniyet içinde temas etmek kabildir, bunlar gitseler bile, genç Türklerin en faal olanlarının bugünkü hattı takip edecekleri anlaşılmaktadır.

STANDARD

Yurdumuzdaki standartlaştırma haberlerini, ayrıca standard dünyasındaki en son yenilikleri zamanında ve doğru olarak öğrenmek mi istiyorsunuz? O halde:

STANDARD

dergisini okuyunuz. Türk Standartları Enstitüsü tarafından yayınlanan çeşitli konulardaki «Türk Standartları» nı takip etmek mi istiyorsunuz? O halde yine

STANDARD

dergisini okuyunuz. «Standard», sınaî, iktisadî, ticarî ve teknik alanlarda iş ve bilim adamlarına standartlaştırma konusunda ışık tutan yegâne meslek dergisidir.

STANDARD

her ayın son günü yayınlanır. Fiyatı 100 kuruş, yıllık abonesi 12.— T.L. Türk Standartları Enstitüsü yayın organı. Necatibey Cad. Ankara.

Telefon: 17 91 24

OKURLARIMIZA

Dergimizde çıkan yazılarla ilgili veya okuyucuyu ilgilendiren aktüel konular hakkında, okurlarımızın fikirlerini yayınlamak bizim için büyük bir zevktir. Ancak, bu yazılarda dikkatin meselenin özüne yöneltilmesi ve fikrin imkân olduğu kadar kısa ifade edilmesi gerekmektedir. İstisnai haller dışında, okurlarımızın ve dergimize yazı yazacak kimse'erin yazılarının fazla uzun olmasını rica eder, yazılarınızı yayınlamaktan zevk duyuyoruz.

Nikolai Podgorny'nin Parlamentodaki Nutku

Sayın Senato Başkanı!

Sayın Millet Meclisi Başkanı!

Sayın Baylar, Milletvekilleri!

İlk önce heyetimiz, bu yüksek kürsüden konuşmak imkânı sağlanmış olduğundan dolayı, sizlere teşekkür eder. Sovyetler Birliği halkları, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Yüksek Şurası namına sizleri: Senatörleri ve Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi Milletvekillerini, bütün Türk Milletini can-ü gönülden selâmlarız.

Sovyetler Birliği Yüksek Şurası heyeti memleketinize Meclisin davetine icabet ederek iade ziyaretinde bulunmak üzere gelmiştir. Maksadımız, Türk halkının hayatını, emellerini ve plânlarını daha iyi, daha yakından görüp tanımaktır. Memleketlerimizin yakınlaşmaları ve aralarındaki münasebetleri sağlamışmaları yolunda daha da ilerlemek için, güney komşumuzu daha iyi anlamak istiyoruz.

Barışsever ve yaratıcı bir halk olan Sovyet halkı, Türk milletinin, vatanın inkısafları için beş yıllık plânı tahakkuk ettirmek yolunda hâlen sarf etmekte olduğu gayretleri anıyor. Müsaadenizle, biz, Sovyet mebusları, Türk Parlâmento üyelerine, bütün Türk halkına bu yaratıcı çalışmalarında başarılar dileriz.

Baylar, Senatörler ve Milletvekilleri!

Rusya halkları, bundan 47 yıl evvel büyük bir inkılâp yaparak kahramanca gayretleri ve verdiği pek çok kurbanlar pahasına, hür olarak yeni bir cemiyet kurmak hakkını kazandılar. Türk milletinin önderi Kemal Atatürk, o zaman vukubulan hâdiselerinin azametini lâyıkıyla takdir etmişti. Atatürk Sovyet Hükûmetine şöyle yazmıştı: «Kendi zincirlerini kırmakla iktifa etmeyip, bütün dünyanın kurtulması uğruna iki yıldan fazla bir zamandan beridir emsalsiz bir şekilde mücadele eden ve yer yüzünden esaretin ilelebet kalkması için ıstımladık ıstıraplara azimle göğüs geren Rus milletine karşı Türk milletinin duyduğu hayranlık hislerini size bildirmekle fevkalâde büyük bir memnuniyet duymaktayım».

O yıllarda Türk milleti de emperyalist istilâcılara karşı elinde silâhla savaşa ayaklandı ve bu savaşı zaferle neticelendirdi. Büyük Lenin bu olayı yüksek bir takdirle karşılamıştı. Lenin şöyle demişti: Türkiye'nin örneği, gösteriyor ki, muasır hakların, canavarlığı püskürtmesi, hesaba katılacak bir şeydir ve emperyalist hükûmetlerin, Türkiye'yi mahkûm ettikleri soygunculuk, en kuvvetli emperyalist devletleri, Türkiye'den ellerini çekmeğe mecbur eden bir savaş uyandırdı.

Lenin Ocak 1921'de, Türkiye Büyük

Millet Meclisi Reisine gönderdiği telgrafta, memleketinin istiklâli ve refahı için yılmaz bir enerji ile savaşan Türk milletine ve hükûmetine en samimi temennilerini izhar etmişti.

Genç devletlerimizin doğuşunun ilk yıllarında Sovyet Cumhuriyeti ve Türkiye birbirine kardeşçe yardım elini uzatarak dostluk ve kardeşlik antlaşması ile, aralarındaki ittifakı sağlama bağladılar. Şubat 1921'de Moskova'ya Türk Heyeti geldiği zaman, Lenin demişti ki, bu heyetle yapılan görüşmeler, yakınlaşma ve dostluk için fevkalâde sağlam bir başlangıç olacak ve «bu yakınlaşma ile dostluk, diplomatik oyunlarla değil tabii, her iki halkın da emperyalist devletlerden son yıllarda işitilmedik ve görülmedik derecede çok ıstırap çekmiş olduklarından ki, elde edilecektir» (Cilt 32, sayfa 124).

1921 antlaşmasında halklarımızın emperyalizme karşı yaptıkları mücadelede mütesanet oldukları kaydedilerek deniliyordu ki, iki halktan biri karşısına çıkarılan her hangi bir zorluk, ötekisinin de vaziyetini kötüleştirir. Bu antlaşma, insanlık tarihinde bir halkın başka bir halkı soymasına değil, antlaşma tarafların tam eşitliği, birbirinin egemenlik haklarına saygı, birbirinin iç işlerine karışmama, bütün halkların kendi kaderlerini bizzat halletmeleri hakkının tanınması, esaret altında bulunan halklara bağımsızlık uğrunda yaptıkları savaşlarda ivazsız yardım gösterme taahhütlerine dayanan ilk antlaşmalardan biriydi.

1921 tarihli Sovyet-Türk antlaşması, büyük Ekim Sosyalist inkılâbının zafer kazandığı ilk saatlerde bütün dünyaya ilân edilen Sovyet memleketinin dış siyaset prensiplerinin mühim ve konkre bir tecesümü idi. Bu antlaşma, Sovyet - Türk münasebetlerinin inkısafları için iyi bir temel atmış oldu. 20'nci ve 30'uncu yıllar, iki memleket arasında ekonomik ve kültür alanındaki bağların sağlamlaştığı yıllar, iki memleketin siyasi sahadaki işbirliğinin ve dostluğun kuvvetlendiği yıllar olmuştu.

Maalesef, sonraki yıllarda Sovyet-Türk münasebetleri, bildiğiniz gibi, gölgelenmişti. Bugün bunu apaçık söylemek isterim. Bu bakımdan Sovyetler Birliğinde yapılan yersiz ve yanlış beyanatlar menfi bir rol oynadı, gerçi karşı tarafın da bütün davranışları ideal bir şekilde oldu, denemez tabii. Bununla beraber Sovyetler Birliği, bahsi geçen beyanatların yanlış olduğunu açıkça belirtmişti. Bunun için, fikrimizce, bütün bunlar geçmişe karışmalı ve iyi komşuluk münasebetlerinin yoluna konulmasına mâni olmamalıdır.

Son zamanlarda Sovyet-Türk münasebetlerinde başlıyan devir, memleketlerimiz arasında iyi komşuluk münasebetlerinin

yeniden başlamış olması ile, ekonomik ve kültürel münasebetlerin yoluna konulması ile, devletlerimizin temsilcileri arasında şahsi temasların ihya edilmesi ile karakterize ediliyor.

1963'te bay Ürgüplü'nün başkanlığındaki Türk Parlâmento heyetinin Sovyetler Birliğini ziyareti, Türkiye Dışişleri Bakanı Bay Erkin'in, bir müddet evvel Moskova'da yaptığı görüşmeler, sonra da ekonomi eksperleri heyetinizin görüşmeleri ve nihayet, Sovyetler Birliği Yüksek Şurası heyetinin memleketinize gelmiş olması, bunu gösteriyor.

Yakınlaşmamız yolunda artık muayyen başarıların elde edilmiş olmasını kaydetmekle memnunluk duyuyoruz. Fakat biz, bunun ancak ilk adımlar olduğuna inanmak isterdik.

Şüphesiz biliyorsunuz ki, Asya memleketleri ile bu arada Orta Doğu ülkeleri ile dostluk münasebetlerini geliştirmek içinde memleketimizin büyük tecrübesi vardır. Bu münasebetlerin genel gelişme temayülü: bunların aralıksız olarak iyileşmesi, gerçek işbirliği, eşitlik, karşılıklı fayda ve birbirinin iç işlerine karışmama esasına dayanarak, bu münasebetlerin sağlamlaştırılması yolundaki her türlü engellerin ortadan kaldırılmasıdır.

Tarafsızlık ve bloklara katılmama siyasetine kesin olarak riayet eden Afganistan ile münasebetlerimiz, 45 seneden beridir hiç değişmeyen dostluk münasebetleridir. Sovyet - Afgan hududu, çoktandır sağlam barış ve dostluk sembolüdür.

Sovyetler Birliği ile İran arasındaki sınır üzerinde, daha birkaç yıl evvel mecazi mânada söyliyecek olursak, itimatsızlık bu lutları dolaştığı halde, şimdi oradaki manzara başkadır. Sınırdaki Aras nehrinde müştereken baraj ve elektrik santralleri kuruluyor. Sovyet - İran ticarî ve ekonomik bağları gelişiyor. Bir müddet evvel Moskova ile Tahran arasında direkt hava yolu açıldı.

ÇAĞDAŞ

Genç kuşağın yapıtlarına yer veren, değerlendiren sanat - düşün dergisi. ÇAĞDAŞ'ı seviyorsanız onu çevrenizde okutunuz! Sayısı 100 Kuruş, Yıllığı 12 liradır.

Çağdaş Dergisi iki yeni kitap sunuyor:

YOGUN ÖLÜ

Tanınmış şairlerimizden ŞAHİNKAYA DİL'in en yeni şiirleri, 250 kr.

10 KASIMLARDA ATATÜRK
Büyük Atatürk'ü sunan değerli bir antoloji - 250 Kr.

Bilgi ve isteme adresi: Çağdaş Dergisi, P.K. 46 Anafartalar/Ankara

İran hükümetinin, hiç bir yabancı devlete kendi toprakları üzerinde herhangi bir çeşitten roket üsleri bulundurmak hakkını vermemek ve İran'ın Sovyetler Birliği topraklarına karşı saldırganlık için bir vasıta olmasına müsaade etmemek taahhütleri, Sovyet-İran münasebetlerinin müsbet şekilde gelişmesi için bir temel atmıştır.

Bizim fikrimizce, şimdi Sovyetler Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki münasebetlerde bir dönemeç yapmak ve bu münasebetleri geliştirip sağlamlaştırmak için gereken bütün şartlar mevcuttur.

Sosyalist bir devlet olan Sovyetler Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti, hemen hemen aynı zamanda doğmuşlar ve müşterek düşmanlara karşı uzun bir müddet içinde beraberce savaşmışlardır. Ve şimdi, zannımızca, Lenin ve Atatürk devrinde doğmuş olan iyi geleneklere dönmek zamanı geldi. Memleketimiz, hükümetimiz, bu yolda hiç bir engel görmüyorlar.

Sovyetler Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki sınırın, iyi komşular arasında mevcut olması gereken bir sınır olacağına, Karadeniz'in de, barış ve uluslararası dostluk denizi olacağına inanmak istedik.

1935'te Cumhuriyet Halk Partisi Kongresinde konuşan Atatürk şöyle demişti: «Karagünlerden kalan dostluk münasebetlerimizi, Türk milleti unutulmaz ve en aziz hâtıra olarak yaşatıyor. Sovyet - Türk dostluğu, arsi ulusal sulha ancak hayır ve fayda getirmişdir ve ilelebet ancak faydeli ve hayırlı olacaktır».

Fikrimize göre, bugün de muhtelif alanlarda işbirliğinin genişletilmesinden gerek sizin memleketiniz, gerekse bizim devletimiz ancak fayda görürler. Bu işbirliği, dünya barışında da ancak hayır ve fayda verir.

Sayın senatörler ve milletvekilleri!

Müsaadenizle şimdi de, barış içinde yaratıcı, çalışmalarla meşgul halkımızın ha-

yatı hakkında sizlere birkaç söz söyleyeyim.

Sovyet iktidarı yıllarında ekonomi ve kültürün inkişafında dünyaca tanınan başarılar kazandık. Büyük vatanımızın bütün milletleri, modern medeniyetin, hür hayatın ve gerçek eşitliğin sağladığı nimetlerinden faydalanıyor. Onlar, parlak istikballerine doğru, el ele vererek ve birbirine yardım ederek yürümektedirler.

Yarım asırdan az bir zaman evvel Rusya, geri, sefil bir memleketti. Bugün memleketimiz dünyanın ikinci sanayi devletidir. Elektro-enerjetik ve elektronik, kimya ve yüksek kaliteli metalürji, otomatikleştirme ve tele-mihanik, bugünkü ekonomimizin başlıca kollarıdır. Fezanın tetkiki alanında elde ettiğimiz başarılar, Sovyetler Birliğinin ilim ve teknik sahalarındaki muvaffakiyetlerini gösteren parlak misallerdir. Dünyanın hiç bir memleketinde bu başarıların emsali olmadığı, malûmunuzdur. Sovyet cemiyetinin inkişafı, her gün önümüze yeni ve mürekkep meseleler koyuyor. Halkımız, ilmin en son başarılarına dayanarak, bu meseleleri hallediyor. Bildiğiniz gibi, bir müddet evvel Parlâmentomuzun, yani Sovyetler Birliği Yüksek Şûrasının mütat 5 inci toplantısı yapıldı. Mebuslar, ekonomik inkişaf plânlarımızın, bir bütün olarak, yerine getirilmekte olduğunu kaydettiler. Parlâmento toplantısı, Sovyetler Birliğinin 1965 senesi için inkişaf plânını ve bütçesini görüştü ve tasdik etti. Millî gelir, yüzde 8, her vatandaşımızın gerçek geliri de, yüzde 7 küsur artacaktır. Şu olay, bizde bir kanun mahiyetindedir artık: Sovyet devletinin hayatında her yıl; ekonominin inkişafında ve halkımızın hayat seviyesinin, refahının yükselmesinde yeni ve daha yüksek bir merhale oluyor.

Memleketimizde istihsal seviyesi yükseldikçe, diğer ülkelerle olan ekonomik ve ticarî münasebetlerimizin gelişmesi için de ha büyük imkânlar hâsıl oluyor. Devletimizin, dış ekonomik bağlarını faal bir surette geliştirdiğini biliyorsunuz tabii. Milletlerarası ekonomik mübadele ve karşılıklı olarak fayda sağlayan ticaret, her memleket, iç meselelerinin hallinde yardım ediyor.

Sovyetler Birliğinin bütün memleketlerle olan ekonomik işbirliği tarafların eşitliği ve karşılıklı fayda esasına dayanıyor. Harice sattığımız mallar mukabilinde ki, bunların başlıca kısmını sanayi donatımı teşkil eder, - ihtiyaç duyduğumuz mallar satın alıyoruz. Biz ileride de bütün dünya memleketleri ile, bu arada en yakın komşularımız olan Yakın ve Orta-Doğu devletleri ile de ticarî ve ekonomik münasebetlerimizi, fayda birliği esasında geliştirmek niyetindeyiz.

Sovyetler Birliği ile ticarî ve ekonomik münasebetlerin gelişmesi, resmî şahsiyetlerinizin, bu arada Ticaret Bakanı Bay Fenni İslimyeli'nin beyanatlarından anlaşıldığı üzere, Türkiye için de faydalı olur. Kayseri ve Nazilli'deki tekstil kombinalarının hâlen dahi Türk milletinin hizmetinde olduğunu biliyoruz. Türkiye ile olan ekonomik münasebetlerimizi geliştirmeye, Tür-

kiye'nin tasarladığı ekonomik inkişaf plânlarını gerçekleştirmesinde destek göstermeğe şimdi de hazırız.

Bu alanda büyük imkânlar var. Geçen aralık ayında memleketimizi ziyaret ederek, Sovyet endüstrisinin birçok işletmelerini tetkik eden salâhiyetli Türk ekonomik eksperler heyeti, buna kanaat getirebilmiştir.

Türk uzmanları, Sovyetler donatım ve makinelerinin yüksek kaliteli olduğunu, Sovyet sanayiinin çıkardığı bir çok malların Türkiye için faydeli olacağını kaydetmişlerdi.

Memleketimizin dış siyasetine, milletlerarası münasebetlerine gelince şunu kaydetmek icab ediyor ki, bu alanda da iyi perspektiflerimiz var. Sovyetler Birliği, dünyanın birçok devletleri ile bulunduğu münasebetleri başarı ile geliştiriyor.

Biz, büyük sosyalist devletler ailesi ile kardeşlik bağları ile bağlı bulunmaktayız. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın büyük bir grup bağımsız devletleri ile dostane ve her tarafa fayda sağlayan işbirliğimiz vardır. Avrupa ve Amerika'nın gelişmiş kapitalist devletleri ile iş münasebetlerimiz, barış içinde beraber yaşama prensiplerine dayanarak adım adım gelişiyor.

Parlâmentomuzun geçen toplantısında mebuslar, Sovyet devletinin sosyalist topluluğun bütün memleketleri arasındaki birliğin takviyesine, millî kurtuluş hareketlerini desteklemeğe ve Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın bağımsız devletleri ile işbirliğini geliştirmeye yöneltilen siyasî hareket hattını oybirliğiyle desteklediler. Bu hareket hattı, barışın takviyesi ve milletlerarası gerginliğin gevşetilmesi, sosyal sistemleri başka başka olan devletlerin, barış içinde beraber yaşamaları prensibinin sebatla gerçekleştirilmesi siyasetidir.

VARLIK YAYINLARI

Zahir Güvemli

Büyük Ressam ve Heykeltraşlar

(140 sanatçının hayatı ve eseri)

8 Lira

—oOo—

Erskine Caldwell

Tütün Yolu

(Roman)

4 Lira

—oOo—

Yahya Kemal

(Hayatı, Sanatı, Eseri)

Haz.: Muzaffer Uyguner

2 Lira

Dergimiz Türkiye'deki bütün bayilere gönderilemediğinden FORUM'u bulmakta güçlük çeken okuyucularımıza ABONE OLMALARINI salık veririz.

FORUM bayilerdeki satışından ziyade aboneleriyle yayımını devam ettiren bir dergidir. Çünkü

FORUM
Sizin Derginizdir

ABONE OLUNUZ,
ABONE BULUNUZ

Halkımız ve hükümeti, milletlerarası alanda itimat ve karşılıklı anlayışı sağlamlaştırmak, halklar ve devletler arasında işbirliğini yoluna koyup geliştirmek, milletlerarası ihtilâflı meselelerin barışçı yollarla halledilmesinde muvaffak olmak için sebat ve azimle çalışmaktadır. Bize öyle geliyor ki, bütün devletler, her halkın kendi iç meselelerini bizzat halletmesi hakkını tanırlarsa, bütün dünya memleketlerinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne kati olarak saygı gösterirlerse, bunda muvaffak olunabilir.

Yeni bir dünya harbinin önlenmesi mümkün ve zaruri olduğuna Sovyet vatandaşları kânidirler. Onlar, barışa götüren en emin yolu, silâhlanma yarışının durdurulmasında, nükleer silâhlar ve insanları kütüle halinde imha eden diğer silâhların yok edilmesinde, tam ve genel silâhsızlanma hususunda anlaşmaya varılmasında görüyorlar.

Sovyetler Birliği, silâhsızlanma meselesini ölü noktadan çıkarmak, müdil olmak la beraber, halklar için hayati bir önemi olan bu meselede taraflar için makbul bir anlaşmaya varma yolunu bulmak üzere, elinden gelen her şeyi yapıyor. Fakat bu, yalnız bize bağlı bir iş değildir, bütün devletler ve halklardan gayret bekler.

Tam ve genel silâhsızlanmanın tahakkukunu elde etmeğe çalışan memleketimiz, silâhlanma yarışını, hiç olmazsa, tahdit edecek, frenleyecek ve böylelikle silâhsızlanma meselesinin halli için daha müsait şartlar yaratacak olan tedbirlerin alınmasına da taraftardır. Bilindiği gibi, hâlen New-York'ta yapılmakta olan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Asamblesi 19'uncu toplantısında Sovyetler Birliği, milletlerarası gerginliğin daha da gevşetilmesine ve silâhlanma yarışının tahdit edilmesine yöneltilecek müşahhas teklifler ileri sürmüştür.

Devletimiz, hususiyle, askerî bütçelerin daha da kısılması, başka devletlerin topraklarındaki askerî kuvvetlerin çıkarılması veya azaltılması, yabancı askerî üslerin kaldırılması mesamesine büyük bir önem vermektedir.

Askerî tahsisatların kısılması meselesinin haline yardım etmek isteyen Sovyetler Birliği Yüksek Şûrası, 1965 devlet bütçesinde Sovyetler Birliği askerî kuvvetleri için ayrılan tahsisatı 500 milyon ruble azalttı. Bu, ülkemizin, milletlerarası durumunun sıhhatlendirilmesi dâvasına kattığı bir paydır ve diğer memleketlerin de bu örneği takip etmeleri, arzu edilir bir şey olurdu tabii.

Biz, Avrupa'daki durumun normalleşmesine ve Avrupa güvenliğinin müessir bir şekilde sağlanmasına bilhassa büyük bir önem veriyoruz. Bizim fikrimizce, bu meselelerin halli, Türkiye'nin de menfaatlerine başkalarınınkinden az uygun değildir.

Nükleer silâhların yayılmamasını ön gören bir anlaşma akdi, büyük bir rol oynardı, hem de öyle bir anlaşma ki, nükleer silâhi olmyan memleketleri, bu silâha kavuşturabilecek gerek direkt, gerek endi-

rekt yolların hepsini kapatsın. Açıkça söylemek gerekir ki, çok taraflı NATO nükleer kuvvetlerini kurma plânları, bu anlaşmaya götüren yolda bir engeldir.

Avrupa'da — hem de ancak Avrupa'da değil — İtimat ve güvenliğin sağlamlaştırılması, hallini çoktan bekleyen bir mesele, yani NATO memleketleri ile Varşova antlaşması memleketleri arasında bir saldırmazlık paktı aktedilmesi meselesinin haline yardım etmiş olurdu. Böyle bir antlaşma, NATO üyesi olan Türkiye'nin ve Varşova antlaşmasının bir üyesi olan Sovyetler Birliği'nin menfaatlerine uygun gelmez mi?

Pek tabii olarak, barışın sağlamlaştırılmasına ve milletlerarası gerginliğin azaltılmasına yardım edebilecek faydalı neticelerin elde edilebilmesi için başka alanlar da vardır. Bunun için gereken ancak bir şey var, o da bütün devletler tarafından samimi ve iyi niyet gösterilmesidir. Sovyetler Birliğine gelince, halli gereken meselelerin çözülmesi için hiç bir zaman gayret esirgememiştir ve ileride de bu yolda başarı elde etmek için, azim ve sebatla çalışmaya hazır.

Bu vesile ile Kıbrıs'la ilgili meselelere merak göstermezlik edemeyiz. Biz, Kıbrıs meselesinin, Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, her iki milli cemaatin barış içinde yaşamasını temin edebilecek bir şekilde kanunî haklarına riayet edilmesi ve adada iki milli cemaatin mevcudiyetini tanıma esasında barış yoluyla halledilmesine taraftarız. Bu

tutum, bütün Kıbrıslıların menfaatlerine uygundur, kanaatindeyiz.

Kıbrıs meselesi, hiç bir yabancı müdahale ve bilhassa askerî müdahale olmadan barışçı yollarla halledilmelidir. Müdahale, Kıbrıslılara : hem Rumlara hem Türklere yeni felâketler getirebilir. Kıbrıs meselesindeki tutumumuzun, bütün alâkalı taraflarca, barış ve halkların gerçek bağımsızlığı dâvasını aziz bilen herkesce anlayışla karşılanacağını ümit ediyoruz.

Baylar, senatörler ve milletvekilleri!

Sözümün son verirken, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerin başarı ile gelişmesi için, parlâmentolarımızın ellerinden gelen her şeyi yapacaklarına emin olduğumu belirtmek isterim.

Sovyet halkı, başarılarını ve her yöndeki faaliyetlerini, komşularının iyi bilmelerini samimi olarak istiyor. Heyetimiz, Sovyetler Birliği Yüksek Şûrasının kendisine verdiği vazifeyi yerine getirerek 1965 senesinde Türkiye'den Sovyetler Birliğine bir Parlâmento Heyeti göndermek dâvetini sunuyor.

Büyük Millet Meclisine, önemli devlet vazifelerinin yerine getirilmesinde başarılar dileriz.

Komşumuz Türk milletine bir defa daha en iyi saadet ve refah temennilerimizi sunarız.

Yaşasın bütün halklar arasında barış ve dostluk!

Teşekkür ederim.

Kültür ve Sanat

Bülent HABORA

ve ortaçağ ülkesinde ilk öğretim

Günümüzün Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'in bir sözü var ki, tüm ilköğreticiler, Millî Eğitimciler, her süre anımsamalıdır: «Türkiye cehalette dünya dördüncüsüdür». Olağan karşılıyorum bu durumu. Çünkü gayri resmî olarak Orta Çağ'ın içinde bulunan bir ülkenin Yakın Çağ'ı yaşayan ülkeler arasında yeri olmaz.

Millî Eğitim Bakanı «cehalette dördün cüyüz» derken sanırım istatistiklerdeki okur-yazar oranına göre konuşmuştur. Ve bu durumda da «cahil» liğin çelişğinin «okur-yazar» oranına göre konuşmuştur. Ve bu durumda da «cahil» liğin çelişğinin «okur-yazar» olduğu ortaya çıkıyor. Hiç sanmıyoruz böyle olduğunu. Eğer kişi salt «okur-yazar» olmakla «cahil» likten kurtulursa bu çok kolay ve yalın bir iş. O süre ilköğreticiler rahat olmalı. Çünkü Türkiye'den «cehalet»i atıyorlar...

İlköğretim, dili sürçen bir kurum:

İlköğretim Kurumu'nun ana amacı nedir? Herhalde ilköğretimi, ama okur-yazarlıkla birlikte onun da ilerisinde bir öğretimle tüm Türkiye'ye yaymaktır, amacı. Oysa ki 1964 Türkiye'sinde bu olmamaktadır.

Şehirlerde okuyan çocukların eğitim ve öğretimin hiç de bulunmadığını görürüz.

İlköğreticilerin en kısa yoldan köylerdeki bu önemli eğitim ve öğretimi gerçek bir «sistem» le uygulamaları gereklidir.

Sokaktan, bahçeden alınan yedi yaşındaki çocuklar okula biraz coşku, biraz sevinç ve biraz da korkuyla gelmektedir. Öğrenmek, o sıralarda, onun umurunda değildir. Sokaktan, bahçeden çok rahatlıkla kopup okula devam eden yedi yaşının uçarı

çocuğu okulu bir başka eğlence yeri olarak görmektedir. Defter, kâğıt, kalem, silgi, karatahta, tebeşir, hattâ ve hattâ öğretmen bile onun eğlence aracıdır. Ama okula girdikten sonra bir anda değişik bir yaşam içinde buluyor kendini. Tıpkı köye ilk gönderilen öğretmenler gibi... Bocalıyor ve korkuyor. Bu arada da, çoğunun yüzü asık olan öğretmenlerin (geçim güçlüğü olup da öğrenci önünde neşeli olan öğretmene raslamadım ben), gösterdiklerini öğrenmeye değil, ezberlemeye çalışıyor.

Dört aylık yaz tatilinde o eski ve güzel özgürlüğüne ulaşan çocuk, özellikle köylerde, ezberlediği ve biraz da öğrendiği harflerin, sözcüklerin bir çoğunu unutuyor. Sonra yıllar arkası arkasına geçiyor... Daha çok köy çocuğu okulu bir eğitim-öğretim yuvası olduğu için değil de koyuna, kuzuya bakmaktan ve evin bir takım işlerini görmekten kurtulduğu için sevmekte, okula bağlanmaktadır. (Bir öğretmen arkadaşım anlattığı bir olay bu dediklerimi tanıtlamaktadır. Bir gün okula köyden yaşlı bir adam geliyor, «Hoca, bizim çocuklara çok ödev veriyorsun, yoruluyorlar, uykusuz kahyorlar» diye lâf arasında söylüyor. Öğretmen çocuklara, hiç de onları yoracak kadar ödev vermediğini düşünüyor. Köylüden bu «ödev çokluğu»nu nereden anladığını soruyor. Köylünün yanıtı ise gerçekten ilginç: «Ne zaman bir iş yapmasını istesek "öğretmen çok ödev verdi, yapamam" diyor». Ve sonra öğretmenin bir-iki denemesinden sonra o öğrencinin sırf isten kurtulmak için «ödev çokluğu»nu ortaya çıkardığı anlaşılıyor.

İlkokulların son sınıfına kadar okuma ve yazmayı, ama salt okuma ve yazmayı öğrenen çocuk dört ve beşinci sınıflarda gereksiz, seçme ve boş bir bilgiyi öğrenmek zorunluluğunda bırakılıyor. Örneğin, İtalya'nın ürünleri, Japonya'nın akarsuları, Afrika'nın yüzölçümü gibi... Hattâ Atatürk bile bir düşünce olarak öğretilmiyor da «Atatürk Kronolojisi» olarak ezberletiliyor...

Şehirden köye yönelmek :

Şehir ve köylerde ilkokul öğretmenlerinin durumu kötüdür. Bir öğretmenin öğrencilerini ve çevresini eğitebilmesi, öğretebilmesi için salt kendi okulunda öğrendikleri yetmez. Gülerler adama o süre. Ama ilkokul öğretmenleri maddi olanaksızlıkları yüzünden kendilerini eğitememekteler. Şehirlerdeki öğretmenler köydekinden biraz daha iyi durumdadır. Kitap, dergi ve gazetelerden çok az bir kısmını okuyabilmekte ve sinema, tiyatro, konferans, sergi gibi kültür olaylarının bazılarını parasız izleme olanağına sahip olmaktadır. Köy öğretmeni ise çok daha kötü durumdadır. Onun elinde salt bir radyo vardır. «Karakaş gözlerin Elmas», «Köylü kızı», «Kunduruma kum doldu» nun arasında yeni ne öğrenirse öğrenir. Ana gazeteleri, dergileri, kitapları bir şehir öğretmeni kadar bile izleyemez. Hele bir de köy yolu kapanırsa her gün tek «takvim yaprağı»nı okuyabilir. Konferans, sergi, sinema ve tiyatroyu ise hiç saymıyorum. Bunlar, yakın çağ ülkelerinin kişilerinin günlük ihtiyaçları olan bu kültür olay ve yayınları ülkemizin köyleri için oldukça uzaktır...

Okul yapmak öğretmen bulmak :

Şu son yıllarda Milli Eğitimcilerin ağızlarından düşmeyen bir slogan var: «Her köye okul, her okula öğretmen...» Acaba her köyde okul yapmakla ve her okula öğretmen bulmakla eğitim-öğretim sorunu halledilebilir mi? Hiç sanmıyorum. Olsa olsa okur-yazar oranı artar, o kadar. Bundan başka birşey olmaz, olmaz...

Günlük gazetelerden bir takım sesler duyuluyor, yapılan okulların çürük ve eksik oldukları ile öğretmenlerin davranışlarında samimi olmamalarıyla ilgili. Bu olaylar toplumu Milli Eğitim Sorunu'ndan uzaklaştırır ve soğutur. Çok, ama eksikliği bol olan okul yapmaktansa az, ama tam okul yapmalı. Her okula öğretmen,

ama çoğu yetersiz olacağına, az ve yeterli öğretmen gönderilmeli.

«Toplumu Milli Eğitim Sorunu'ndan soğutur», demiştik yukarıda. Tüm Türkiye tarafından öğrenilen bir olay var. Konya'da geçen bu olay, köylülerin gazeteyle öğretmenleriyle ilgili bir «kayıp ilanı» vermeleri üzerine. Milli Eğitimciler bir açıklama yapmadan aynı ilde bir başka öğretmen «kayboldu» ve gene köylüler aramaya başladı. Bu olaylar toplumu rahatça Milli Eğitim'den soğutacak nitelikte olduğu gibi Milli Eğitim Kurumu'nun da ne değin çalıştığını gösterir...

Şehirden köye yönelmek :

Bugün, köylerimizin, öğretmenlerin ilerlemesi için bir «deneme tahtası» olduğu herkesin bildiği bir durumdur. Okuldan yeni çıkan öğretmenler köyün koşullarını öğrenmeden ödev göreceği yere gitmektedir. Bunun yanında köy, «ilerleme» konusunda ise bir «deneme tahtası» olamıyor. Yalnız ders araçlarından tutun kültürel olaylara değin tümü köye uzak. Köy kendi yalnızlığı ile, kendi olanaksızlığı ile başbaşa bırakılmış bir durumda.

Evet, köylere okul yapılıyor, öğretmen bulunuyor, biz bu davranışı mutlulukla karşılıyoruz. Ama yeter mi okul yapmak ve öğretmen bulmak?

Köydeki öğrenci büyük güçlüklerle, yokluklarla savaşıyor. Sonunda öğrendiği sadece ve sadece okuyup yazabilmedir. İlerleyen dünyaya, değişen kültürel olaylara tümüyle yabancıdır o...

Okulda bir çok «şey» i salt gören köy çocuğu batının kocamanlığıyla da karşılaşınca ezilmektedir. Çünkü karşısında boş bir köy vardır. Hergünkü yaşamları toprak eve girip çıkmak, vücudun ihtiyaçlarını karşılamak, hayvanlara bakmaktır... Köye, okula yeni birşey girdiği süre büyük yankılar uyandırmaktadır. Örneğin pilli bir bilgi oyunu ya da bazı yararlı resimlerin gösterildiği çok ufak çapta bir projeksiyo-

NASIL KALKINIRIZ?

Ahmet Hamdi Başar'ın çıkardığı aylık «BARIŞ DÜNYASI» mecmuası büyük ilgi doğuran yazılarıyla bu soruya cevap vermektedir. Son çıkan Ocak sayısında «Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Rejimi» üzerinde tertiplendiği üç günlük açık oturum konuşmalarından maada, birçok önemli konulara değinen yazılar vardır.

Her Türk aydını Barış Dünyası sütunlarında kafasını burgulayan her mesele hakkında mutlaka bir yazıya rastlar. «Barış Dünyası» en ciddi ve tarafsız fikir organıdır. Bayilerden mutlaka arayınız ve bulamazsanız İstanbul P.K. 478 adresinden numunelik bir sayı isteyiniz. Fiyatı 2 liradır. Yıllık abonesi 24 liradır.

ARÇELİK

DAİMA EN İYİSİNİ İMAL EDER

EV ALETLERİ — BÜRO EŞYASI — METAL DOĞRAMA

nun girmesi gibi... Böyle mi olmalıydı 1934 Türkiye'sinin köyleri?..

Şehirden köye yönelme düşüncesi giderek Köy Enstitüleri'nin yeniden kurulmasını sağlayacaktır. Köy Enstitüleri yeniden kurulduğu ve gerçek amacına ulaşacak olan yola girildiği süre Türkiye'nin ve Türkiye köylerinin ilerlediği çok kolaylıkla görülecektir...

Kısacası :

Atatürk'ümüzün «milletin efendisi» ve nüfusumuzun büyük bir çoğunluğunu kaplayan köylünün çocuklarının doğru dürüst değil, hiç eğitilmediğine inanıyorum. Evet, okula giden köy çocuğu biraz okuyabiliyor ve yazabiliyor. Ama İlköğretim'in anlamı bu değildir. Okuyup yazmanın dışında ve ilerisinde bir eğitim ve öğretim vardır...

Bu ülkenin eğitim ve öğretim işlerini yöneten kişiler en kısa yoldan, kesin olarak ve ödünç vermeden Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde önce İlköğretim'i ve sonra da Orta Öğretim'i gerçekleştirmeleri gereklidir. Bu eğitim ve öğretim sorunu ne değin uzun vâdeli olursa o değin de ülkemize zararı dokunur. Çünkü karşımızda Uzay Çağı'nın kapılarını zorlayan bir dünya vardır. Bu dünya ki her geçen gün korkunç bir hızla ilerlemektedir. Böylesine ilerleyen bir dünyanın içinde, değil geri kalmak, ağır gitmek bile bir suçtur ve utanılacak bir durumdur...

Türkiye ve dış âlemdede cereyan eden ekonomik olayları toplu şekilde ancak

TÜRKİYE İKTİSAT GAZETESİ'nde bulabilirsiniz.

Ticari, mali, sanai mevzularda salâhiyetli kalemlerden hâdiselerin yorumunu, haftalık olarak TÜRKİYE İKTİSAT GAZETESİ verir.

TÜRKİYE İKTİSAT GAZETESİ

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'nin neşir organdır.

Bütün reklâmlarınızı, iş adamlarınızın takip ettiği TÜRKİYE İKTİSAT GAZETESİ'ne veriniz.

Yıllık abone : 50,— T. L. sıdır.

Adres : Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi No. 30 ANKARA

bibliyografya

Derleyen S. N. ÖZERDİM

İKİ DEVRİN PERDE ARKASI. Anlatan : Hüsamettin Ertürk. Yazan: Samih Nafiz Tansu. Yeni basımı. İstanbul 1964 Pınar Yayınevi. 573 s. + 16 s. resim. 15 lira. (Osmanlı İmparatorluğu Teşkilât-ı Mahsusası'nda ve Mütareke sıralarında M. M. Grubu'nda çalışmış olan emekli Albay Ertürk'ün, Abdülaziz'den 1922 yılına değin gördüklerinin hikâyesi).

ATATÜRK. Siyasi ve Hususî Hayatı. Yazan: Niyazi Ahmet Banoğlu. İstanbul 1963 Pınar Yayınevi. 237 s. 750 kuruş. (Bu kitap, Atatürk'ün ölümünün 25. yıldönümü dolayısıyla 1963 Kasım'ında basılmıştı.)

TARİH DÜNYASI. Aralık 1964'te çıkan ilk sayısı Atatürk'e ayrılmıştır. Resimli 132 sayfa, 5 lira.

BUGÜN ON KASIM. ATATÜRK BAYRAMI. Hazırlayan: Halim Yağcıoğlu. İstanbul, Pınar Yayınevi. 95 s. resimli. 4 lira. (Okullarda Atatürk günlerini anma için hazırlanmış, Atatürk'le ilgili çeşitli malzemeyi bir düzen içinde veren kitap)

TÜRKİYEDE SOSYALİZM HAREKETLERİ VE SOSYALİST HİLMİ. Yazan: Münir Süleyman Çapanoğlu. İstanbul 1964 Pınar Yayınevi. 95 s. 3 lira (Meşrutiyet devri siyasal partileri üzerinde anılar).

Muzaffer Gökman'ın (Devlet Kütüphanesi Müdürü - Bayezit) iki kitabı :

TÜRKİYE KÜTÜNHANECİLİĞİNİN BİBLİYOGRAFYASI. Ankara 1964 Türk Kütüphaneciler Derneği Yayını. 32 s. 4 lira.

FAİK REŞİT UNAT (1899 - 1964) ve BİBLİYOGRAFYASI. Belleten (Türk Tarih Kurumu)in Temmuz 1964 tarihli 111. sayısından ayrıbasım. 505-523 s. 1 resim.

Hacıbektaş'ta **PİREVİ** ve Diğer Ziyaret Yerleri. Yazan: Doç. Dr. Bedri Noyan. İzmir'de basılmıştır. 98 s. resimli. 10 lira. Adres: Dr. Bedri Noyan, Aydın. (Yazarın Hacıbektaş ve Bektaşılık konusunda hazırladığı büyük kitabın bir bölümü olan bu kitap, Hacıbektaş'ın etraflı bir kılavuzudur.)

MİTHAT PAŞA. Siyasi ve İdarî Şahsiyeti. Yazan : Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal. Ankara 1964 Ziraat Bankası 100 kuruluş yılı armağanı. 96 s. iyi kâğıt özenle basılmış resim ve belgelerle. Fiyatı yazılı değil.

DENİZALTI KÖMÜR İŞLETMECİLİĞİ VE KOZLU BÖLGESİNE TATBİKİ-

YETİ. Yazan. Doç. Dr. Cemal Birön (İstanbul Teknik Üniversitesi). Zonguldak 1964 Ereğli Kömür İşletmeleri İnsangücü Eğitim Müdürlüğü yayını. 45 s. büyük boy. Harita ve tablolar. Parasızdır.

ŞEKER. Türkiye Şeker Fabrikaları A. Ş. Dergisi. Ekim 1964. 53. sayı. Ankara.

Dil :

Türk Dil Kurumu'nun yeni iki yayını :

TÜRK DİL ARAŞTIRMALARI YILLIĞI. Ankara 1964. 305 s. 35 lira (Bu sayıda on iki yerli ve yabancı bilim adamının on iki incelemesi yer almıştır).

X. TÜRK DİL KURULTAYINDA OKUNAN BİLİMSEL BİLDİRİLER. 1963 Ankara 1964. 147 s. 10 lira (bu kitapta, yerli ve yabancı onaltı bilim adamının on altı bilimsel bildirisi yer almıştır).

Şiir :

GENCÖLMEK. Ergin Günçe'nin şiirleri. Ankara 1964 Dost Yayını. 45 s. 250 kuruş.

AJANS TÜRK ŞİİR ANTOLOJİSİ. 8' cilt: Türk Edebiyatından Seçme Şiirler. Hayyam ve Mevlâna. Hazırlayan: Necdet Evliyagil. Ankara 1965 Ajans Türk Matbaası. 730 s. 10 lira.

VARLIK Yayınevi'nin yeni kitapları (Aralık 1964) :

VARLIK YILLIĞI. 1965. 552 s. resimli. 8 lira. (1964'e toplu bir bakış; 1964'te şiirimiz, roman ve hikâyemiz, Deneme - İnceleme - Eleştirme, Plâstik sanatlar, dil çalışmaları, sinema, tiyatro, müzik çalışmaları; soruşturma ve sonuçları; Geçen yıldan seçme yazılar; yeni şiirler, hikâyeler ve çeviri şiirler; 1964'te çıkan kitaplar, sanat ve edebiyat kayıplarımız).

DÜNYA EDEBİYATÇILARI. Ansiklopedik sözlük. 5000 yazar. Hazırlayan: Ender Gürol. 519 s. 8 lira. «Faydalı Kitaplar» (Ayrıca bir terimler sözlüğü eklidir).

CENAP ŞAHABETTİN. Hayatı - Sanatı - Eserleri. Hazırlayan: Hikmet Dizdaroğlu. 2. basım. 120 s. 2 lira (Bu yeni basıma bibliyografya da ekli «Türk Klâsikleri» nde).

ESKİ ZAMAN BEYLERİ. Gogol'un beş uzun hikâyesi. Çeviren: Servet Lünel. 197 s. 4 lira.

ALEV. John Steinbeck'in romanı. Çeviren: Orhan Azizoğlu. 4. basım. 88 s. 2 lira

Basımclık :

Original Haidelberg. **MAKİNA USTASINA NASİHATLAR.** Baskı Tekniği Konusundaki Nasihatlar Üzerine Bir

Derleme. İstanbul, Bruckhard Gan-
tenbein. 83 s. renkli, resimli; kuşe
kâğıda basılmıştır. 15 lira.

Tiyatro :

The NEIGHBOURHOOD, (Köşebaşı). Ah-
met Kutsi Tecer'in oyunu. Çeviren:
Nüvit Özdoğru. Ankara 1964 İTİ -
The Turkish Center of International
Theatre İnstitüte. 127 s.

SHAKESPEARE in TURKEY. Yazan: Me-
tin And. Theatre Research'ten ayrı
basım. 10 s. - 2. s. resim.

AFYON YALAYAN ÇOCUK. Tiyatro 10
bölüm. Yazanlar: Dr. Süleyman Gün-
düz Güryüz - Halim Yağcıoğlu. An-
kara 1964. adres : P. K. 136 - Ulus,
Ankara. 64 s. 5 lira (Ord. Prof. Hil-
mi Ziya Ülken'in önsözü ile).

Çeviriler :

SIYAH MELEK. Mika Waltari'nin roma-
nı. Çeviren: Hâle Kuntay. İstanbul
1964 Pınar Yayınevi. 288 s. ciltli, 10
lira (Fatih Mehmet'le ilgili tarih ro-
manı).

POL VE VİRJİNİ. Bernardin de Saint -
Pierre'den çeviren: Güzin Sayar. İs-
tanbul 1963 Pınar Yayınevi. 108 s.
5 lira.

HİNTLİ KULÜBESİ. Bernardin de Saint-
Pierre'den çeviren: Şerif Hulûsi. İs-
tanbul 1964 Pınar Yayınevi. 46 s. 2
lira.

ESOP MASALLARI. Çeviren: Güzin Sa-
yar. İstanbul 1964. Pınar Yayınevi.
64 s. resimli. 2 lira. (34 seçme).

ELGUCA. Kafkas Aşkı. Roman. Aleksandr
Kazbek'ten çeviren: Niyazi Ahmet
Banoğlu, İstanbul 1964, Pınar Ya-
yınevi. 216 s. 5 lira (Cep kitabı. Ro-
man'dan başka üç hikâye).

SATIN ALINAN KOCA. Luisa Maria Li-
nares'ten çeviren: Güzin Sayar. İs-
tanbul 1964, Pınar Yayınevi. 346 s.
5 lira (Roman. Cep kitabı).

AYRILIK YILLARI. Roman. Denise Ro-
bins'den çeviren: Leylâ Soykut. İs-
tanbul 1964, Atlas Kitabevi. 324 s.
10 lira.

Röportaj :

ACI YOL. Yazan : Tahir Kutsi Makal, İs-
tanbul 1964. Ağaoglu Yayınevi. 131
s. 5 lira (Acı Yol, Anadolu Dönüşü,
Dış Göç başlıkları altında, Anadolu
dır).

Roman - Hikâye :

MAHALLE KAVGASI. Orhan Kemal'in
büyük hikâyesi. İstanbul 1963. Pınar
Yayınevi. 80 s. 3 lira.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserleri (Pınar
Yayınevi'nin yayınları) :

KESİK BAŞ. Polis romanı. 1963. 165 s. 5
lira (Yeni basımı).

ETİ SENİN KEMİĞİ BENİM. Hikâyeler-
Sohbetler. 80 s. 350 kuruş.

ŞIK. Roman. 1964. 96 s. 350 kuruş (yeni
basımı).

KADERİN CİLVESİ. Roman. 1964. 224 s.
6 lira.

DELİ FİLOZOF. Roman 1964. 293 s. 750
kuruş.

Evlere Şenlik. KAYNANAM NASIL KU-
DURDU? Roman. 128 s. 5 lira (ye-
ni basımı).

Her çeşit Eski ve Yeni Kitap, Plâk
Ahnır ve Satılır.

Ankara haricinden mektupla müra-
caat edilir.

Türkçe, İngilizce, Fransızca, Alman-
ca, Eski Yazı ve Yazma Eserler, Ta-
rih, Teknik, Hukuk, Dini, İlmî, Ede-
bî, Roman, v.s.. kitaplar.

Okul Kitapları ve Kırtasiye bulunur.

BÜTÜN DÜNYA KİTAP SARAYI

Tel : 12 38 47 Kızılay - Ankara, Se-
lânik Cad. No. 6/2

Kitap müşkülleriniz için bir telefon
kâfidir: 12 38 47

Toplum sorunlarını tarafsız bir gö-
rüşle inceleyen

Baurak

Ayık Fikir ve Sanat Dergisi

OCAK SAYISINI MUTLAKA
OKUYUNUZ

Fiyatı: 100 kuruştur.

Adres: Necatibey Caddesi 31

Yenişehir - ANKARA

Dergimizden Temin Edilebilecek

YAYINLAR

FORUM YAYINLARI

Doç. Dr. Muammer Aksoy
Partizan Radyo ve D.P.
Fiatı 500 Kr.

*

Doç. Dr. Münici Kapanı
İngiliz Demokrasisine Bakışlar
Fiyatı: 250 Kr.

*

İlhan K. Mimaroglu
11 Çağdaş Besteci
Fiatı: 500 Kr.

*

Fikret Otyam
GİDE GİDE 3
(Gezi notları)
Fiyatı: 500 Kr.

*

Metin And
Kavuklu Hamdi'den Üç Orta Oyunu
Fiyatı: 500 Kr.

*

Metin And
Bizans Tiyatrosu
Fiyatı 600 Kr.

*

Bilge Karasu
Troya'da Ölüm Vardı
Hikâyeler
Fiyatı: 500 Kr.

*

DİĞER YAYINLAR

Metin And
Kır Gün Kırk Gece
(Eski donanma ve şenliklerde
seyiflik oyunları)
Resimli, Kuşe baskı, Fi: 15 lira

*

Metin And
Gönlü Yüce Türk
(Yüzyıllar boyunca bale eserle-
rinde Türkler)
Fiyatı: 500 Kr.

*

Dr. Şevki Vanlı
Mimar F. L. Wright
Fiyatı: 1000 Kr.

*

Mahmut Ragıp Gazimihal
Asya ve Anadolu Kaynaklarında
IKLIĞ
Fiyatı: 600 Kr.

*

Bu kitaplar dergimizden ödemeli ola-
rak istenebilir. On liraya kadar olan
siparişler için pul gönderilmelidir.
Forum abonelerine toptan siparişler-
de %25 iskonto yapılır.

Basınımızda Onbeş Gün

(2 nci sayfadan devam)

mize bağlı olacağına dair resmî bir müracaat olduğu takdirde, buna artık şaşmamak icabeder.» diyor.

ULUS'ta Sadun Tanju, Dış politikanın şahsî çıkarlar yönünden değil de millî menfaatler yönünden değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durarak, «Bugün Türkiye ile Rusya arasında temelleri sağlamlaştırılmak istenen iyi komşuluk münasebetlerinin, Batı'ya kızmak veya Batı'nın iflâsına inanmakla hiç bir ilgisi yoktur. İttifaklarımızı bozacağız, dostluklarımızı bozacağız, bütün a'âkalarımızı koparacağız ve yeni dostluklar, yeni ittifaklar, yeni alâkalar kuracağız demiyoruz.» dedikten sonra, batı ve doğu ile birlikte dünyanın bir bütün olduğu ve Türkiye'nin de bu yerde yerini bulmaya çalıştığını ifade etmektedir.

9 Ocak tarihli YENİ İSTANBUL'da Vecihi Ünal, diplomaside samimiyetten bahsederek, «Diplomasinin samimiyetini bir yana bırakıp» objektif olarak düşündüğümüzde, «Amerika'nın da, Rusya'nın da Türkiye ile dostluk kurmak ve Türkiye'ye yardım yapmak isterken, kendi menfaatlerini düşünmelerini tabii karşılamak lâzımdır. Bütün mesele, bu iki bloktan hangisiyle menfaat ve kader birliği yapmamızın menfaatimize daha fazla uyacağı, bizim için daha az tehlikeli sonuçlar doğuracağıdır.» demektedir.

CUMHURİYET'te İhan Selçuk, Sovyet Heyeti Başkanı'nın konuşmasını ve bu konuşmanın sansür edilmesi isteklerini ele aldıktan sonra, kamu oyunun, bu tip misafirlerle sözlerinin parlâmentodakilerden daha şaşmaz bir doğrulukla değerlendirileceğini ifade ederek, «Ne Moskova'ya, ne de Washington'a kapılarak, ama millî çıkarlarımızı akılla izleyerek bağımsız ve haysiyetli bir dış politika yöntemini kabul etmek zorundayız. Türkiye'yi Amerika'nın yedeğinde haysiyetsiz bir politikanın çukuruna düşürenler, Sovyet Heyetinin parlâmentodaki nezaket nutkuna kaba çıkışlarla vatanseverlik gösterisi yapar'arsa buna kimse kanmayacaktır.» diye yazmaktadır.

10 Ocak tarihli ULUS'da Ahmet Şükrü Esmel, Türk - Sovyet ilişkileri ve evveliyatı üzerinde durduktan ve bu ziyaretin kamu oyunca da iyi karşılandığından bahsettikten sonra «Her halde Sovyet Şurası Heyetinin memleketimizi ziyareti, Türk-Sovyet ilişkilerinin geliştirilmesinde önemli bir merhale teşkil edecektir. Bize Sovyetlerden selâm getiren bu heyetin, Türk halkından da Sovyet halkına selâm götürmesini dileriz.» demektedir.

YENİ GAZETE'de «Lâfla Peynir Gemisi Yürümez» adlı yazıda, Sovyetler ile Türkiye arasında başlayan yakınlaşmaya karşı olanların ilk bakışta akla yakın gelen yönleri olduğu ve barış içinde yaşama sloganı altında gizli niyetleri bulunan Mos-

kovalı idarecilerin dünyayı hegemonyaları altına almak istedikleri belirtilerek, «Bugün dünyada komünizm ancak Batının elinden çok çekmiş olan ve hâlâ da çeken fakir ülkelerle iç politikada düzene kavuşmamış topluluklarda yayılmaktadır.» demektedir ve «Sovyetler Birliğiyle milletlerarası plânda anlaşmaktan, ekonomik ve kültürel bağlar kurmaktan korkanlar Türkiye'yi bu iki kategoriden birine mi sokuyorlar?» diye sorulmaktadır, «Türkiye'yi komünizmden korumak istiyorsanız, Türk toplumunu kuzey komşusundan çekinmeyecek bir seviyeye çıkarmaya çalışınız» diye cevap verilmektedir.

11 Ocak tarihli VATAN'da Oktay Akbal, «Saygılı bir dostluk» adı ile, 30 yıldan beri Rusya ile temasımızın olmadığı, aradaki düşmanlığı Sovyet idarecilerinin doğurduğunu belirterek «Bir Rus heyeti yurdumuzda, Meclisimizde! Bunu politika hayatımız içinde olumlu bir gelişme saymalıyız. Komşular arasında düşmanlık, kin önyargıya dayanan politikanın yerini dostluk, anlayış, karşılıklı saygı almalı. Umulan için sebep var, umutsuzluk için değil.» demektedir.

Hazırlayan: Bekir EKİNCİ

*****
yeditepe

**Sanatseverin
elden düşürmediği
tek dergidir.**

★
Fiyatı 100 kuruştur. Yıllık aboneli 12, öğretmen ve öğrencilere 10, yabancı ülkelere 24 liradır.

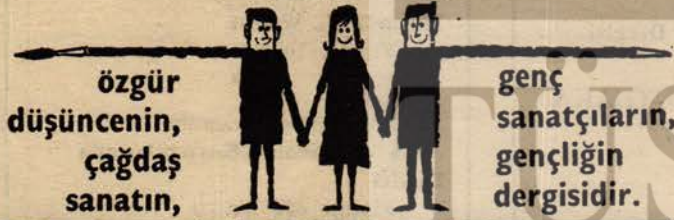
★
İsteyenlere parasız örnek sayı gönderilir.

POSTA KUTUSU 77 - İSTANBUL

*****

TİYATROLAR

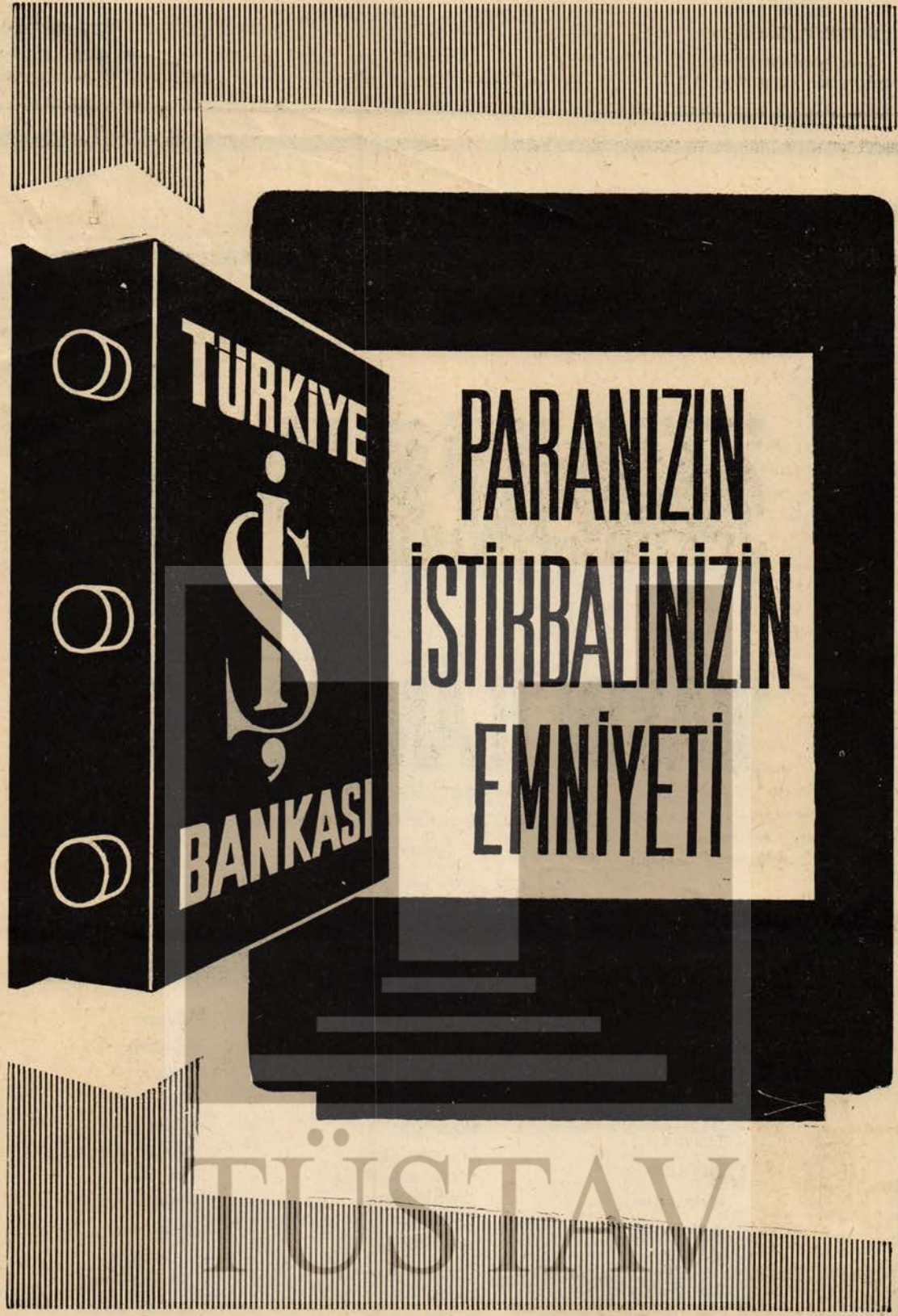
BÜYÜK TİYATRO: Onikinci Gece
KÜÇÜK TİYATRO: İçerdekiler
ODA TİYATROSU: Düşman Çiçek Göndermez (18.30 da) — Pusuda.
ÜÇÜNCÜ TİYATRO: İsyancılar
YENİ SAHNE : Yaşlı Hamının Ziyareti
ALTINDAĞ TİYATROSU : Hülleci
MEYDAN SAHNESİ : Siz Ne Yapardınız (18.15 ve 21.15 te)
ANKARA TİYATROSU: Yosma (21.15 te)

Aylık Düşün - Sanat Dergisi

gençlik

PARASIZ ÖRNEK SAYI İSTEYİNİZ
ADRESİ: İSTANBUL CAD. 47½ TUNEL

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş Gönüllü Tarafına Siyaset İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 11 — Cilt : XVII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenışehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme: Forum Dergisi P.K. 131

ANKARA

Sahibi:

FIKRET EKİNCİ

Yazı İşleri Müdürü

BEKİR EKİNCİ

Bu sayıda yazı kurulu:

Başkan: Yaşar KARAYAÇIN

Üyeler: Metin AND — Ali BOZER —

Gürhan ÇELEBİCAN — Adnan GÜR-

İZ — Fikret EKİNCİ — Adnan ÖZ-

AKTAŞ — Cahit TALAS — Besim

ÜSİÜNEL — Şevki VANLI

Sekreter :

SEBAHATTİN ALPDOĞAN

İlan ve abone: Arka kapak

tam sahife: 1000 TL. ★ Metin san-
tımı: 10 TL. ★ 1 yıllık: 22 TL. ★
Altı aylık: 11 TL. ★ Öğretmen ve
üniversiteliye yıllık: 18 TL. ★ Ya-
bancı memleketlere iki misli ★ ABD.
(Uçak): 90 TL. ★ Avrupa (Uçak):
54 TL. ★ Dergimizde yayınlanan ya-
zılar dergi ve yazar adı anılmadan
İktibas edilemez.

Dizgi ve Baskı:

Ayyıldız Matbaası,

Tel: 12 87 99 - 17 75 92 ANKARA.

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

DIŞ MUHABİRLER

A.B.D.
Almanya (Federal)
Almanya
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail
İsveç
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan